

Enhörningen

Enhörningens webbnovell 17
publicerad på www.enhorningen.net 30.10.2013

Där tågen vänder
– Pasi Ilmari Jääskeläinen –

Där tågen vänder

– Pasi Ilmari Jääskeläinen –

Översättning: Marina Kurtén

Illustration: Sari Luoto

*S*nälla du, om det bara är möjligt för dig på något vis, gör så att det här inte hänt alls! Jag ger dig vad som helst!

(en mycket typisk barnabön; den riktas till vilket gudaväsen som helst med tillräckligt mycket makt som finns inom hörhåll)

Inte sedan mina flickår har jag gittat läsa sådana böcker som innehåller påhittade händelser eller obefintliga människor, vare sig de har skrivits av Hemingway, Joyce, Aho, Polva, Christie, Jansson eller vem som helst av de miljoner litterära begåvningarna i detta universum – jag gillar ovedersäglig fakta mera, och för avkoppling läser jag faktiskt ibland encyklopedier. Det är ett jobb i sig att försöka klara sig från en dag till en annan med det som skall föreställa min vardagsverklighet; om jag skulle väcka min fantasi och mata den med fiktiva berättelser skulle det få mig att förlora greppet om verkligheten totalt. Redan nu är min uppfattning mycket diffus i fråga om vilka av mina minnen som rör händelser som verkligen skett och vilka som består av tomma minnen utan någon förankring i det historiska kontinuum som plägar kallas objektiv verklighet.

Jag gillar inte att tänka på det förgångna, man blir snurrig i huvudet och dålig i magen och får dessutom en mycket svår migrän. Men jag kan inte undvika att tänka tillbaka på min son. Det är därför jag ofta smyger omkring på mina minnens kyrkogård med en spade i handen och gräver fram bitar av mitt liv med min son Rupert. Om hans bisarrt ödesdiga förhållande till tåg, om hans glansfyllda dagar av

framgång och lycka som gjorde mig så stolt, och om allt annat också.

Det är för min sons skull som jag skriver ned mina tankar på papper, jag söker efter honom i mina drömmar, minnen, överallt. Kanske jag är rädd för att glömma honom, men är det möjligt för mig att glömma?

Jag fångar in mina minnesbilder, inspekterar dem, vrider och vänder på dem, och försöker förstå vad som hände och varför. För Ruperts skull hänger jag mig åt att undersöka den ändlösa logiska cirkeln och min egen delaktighet däri, och jag försöker finna någon mening i det hela, hur smärtsamt och onaturligt det än känns för mig alltid.

Redan som liten flicka förstod jag hur viktigt det är att leva i en så logisk och förständig värld som möjligt. Jag tillät aldrig mig själv att driva in i stora känslösvall, men jag var ganska lycklig (eller åtminstone var jag ganska lugn för det mesta), och sen skulle just jag, av alla kvinnor som blir mödrar i världen, få Rupert.

Redan som baby var han orolig, han drömde visst mardrömmar om nätterna, stackars liten, och det räckte inte länge förrän det blev uppenbart att min blåögde son Rupert inte var ett särskilt förständigt barn. Han släppte loss ett andligt kaos: han var gränslöst irrationell, även för ett barn. Småningom gjorde han en egen konstform av den holistiska irrationaliteten. Som femåring, t.ex., hade han en konstig drift till att blanda bort kalendrar och ställa alla klockor han kunde hitta till fel tid. När han fyllde sju köpte jag honom en egen klocka, en guldglänsande Timex. Han gillade den, han gillade den skarpt, och drog upp den regelbundet, men den var all-

tid en eller två timmar före eller efter, ibland mera också.

Det var mer än en gång jag kände det som om jag hamnat mitt i en Stor Irrationalitetscirkus, vars pompöst galna direktör Rupert var. Jag fick huvudvärk bara ev att se på honom. Jag saknar honom varje dag. Ibland går jag fortfarande till fönstret mitt under middagsbestyret och tror visst att jag skall se honom på gården, jag min gamla toka, precis som då för flera årtionden sedan, i en annan tid, ett annat liv.

Rupert lekte på gården. Som en orkan klädd i gul t-shirt och blåa frottéshorts susade ungen hit och dit: från stubben till vinbärsbusken, från busken till den gamla högfärdiga rönnen som visst hade stått mitt på gården sen jorden skapades, och han susade vidare ända till rönnens nervöst skälvande topp. Därifrån pratade pojken på till förbiflygande fåglar, till molnen, himlen, solen och till själva trädet.

Jag kvävde min lust att rusa ut och skrikande hota Rupert med stränga straff om han inte kom ned på jorden med detsamma, innan han faller och bryter sin sköra fågel nacke och förstör den vackra sommardagen genom att dö och bli en av dedär dumma, oförsiktiga barnen som man läser om i dystra smånotiser i tidningarna.

Jag vände ryggen till köksfönstret. – Vart går ni idag? frågade jag Gunnar. Min överdrivet civiliserade ton avspeglade så lite som möjligt av mitt inre känslösvall. Jag höllde i mera kaffe åt min gäst. Jag lagade alltid kaffe åt honom, fast jag visste att han hellre hade druckit kakao. Jag hade nog en burk kakaopulver bakom mjölpåsarna i övre skåpet, men det var för Rupert – enligt min åsikt skulle vuxna dricka kaffe eller té.

– Vet inte. Vart hågen för mig.

– Jag vet nog vart. Till järnvägen som vanligt. Jag förstår inte vad som är så märkvärdigt med dedär järnvägarna, muttrade jag.

– Är det faktiskt så ofattbart för dig? frågade Gunnar med en konstig min. – Att din son känner en längtan till att vara nära järnvägen? Och att ljudet av tåg får hans blod att pulsera snabbare?

Jag var förbryllad. Jag förstod inte vad han kunde vara ute efter. Jag väntade mig en förklaring, men han bara log sitt irriterande Mona Lisa-leende, och jag hade inte lust att konfunderas av hans gåtor.

Han satt rak i ryggen vid köksbordet, på alla sätt oklanderligt ordentlig, slank och välvårdad. Hans ansiktsdrag var vackra men en aning bleka (som Ruperts ansikte). Det låg en nästan feminin sirlighet över hans delikata lemmar och behagfulla rörelser, men detta minskade inte nämnvärt hans säregna maskulinitet som vällde fram från djupet av hans personlighet. Han brukade använda gråa perfekt mått-syddas kostymer, och hans kravatter kostade antagligen minst lika mycket som en vanlig fabriksstillverkad kostym. Nu hade han på sig en elegant kopparfärgad kravatt som han fått i Ruperts namn som farsdagsgåva för ett par år sedan. Han såg ut som vad han var – en Mycket Viktig Person vid en stor firma, med mera pengar på fickan och mera makt och inflytelse än någon människa någonsin egentligen hade behov för.

– Kanske vi skulle åka då, sade han. Han gick ut i tamburen och stannade till en stund. – Jag hämtar hem pojken innan kvällen. Omkring sjutton tretio, som vanligt. Nå, Emma, du skall njuta av tystnaden. Skall du göra något särskilt idag? Du skulle passa på att åka in till stan och se en film till exempel.

– Filmerna lämnar jag åt småpoj-karna, dem är de ju gjorda för, sa jag. – Du vet nog att jag inte är intresserad av filmer.

– Ja. Jag vill alltid glömma det, medgav Gunnar. Han verkade en aning irriterad på att ha varit så tank-spridd. – Förlåt mig.

Gunnar lät sitt något matta leende skymta fram och for sedan (klockan var 11.14, så de hade över sex tim-mar på sig för sin järnvägsutfärd.

Jag anade en viss hårdhet och kanske skoningslöshet under ytan hos Gunnar, något man säkert måste ha för att klara sig i penningvärlden. Jag visste att han vid behov kunde vara mycket kallsinning, så jag uppskattade det att han aldrig varit annat än artig och vänlig mot mig Hans vänlighet var dock färgad av en viss återhållsamhet; det var som om han skött några mycket viktiga och lång-variga affärer med mig, varken mer eller mindre.

Och på sätt och vis var det ju också så: han betalade mig mer än skäliga underhållsstöd (vilket gjorde det möjligt för mig att vara hemmamamma), och en dag i månaden träf-fade han barnet som jag fött av hans säd. Vi hade inget annat gemensamt. Vi hade inga minnen, chokladaskar, kyssar, kärleksgräl eller ömma ord gemensamt, men delade dock på sirliga små artigheter. – *Men, Emma, så du ser fin ut i den där beige byx-dräkten idag!* Ibland var det mycket svårt för mig att tro att det endast var åtta år sedan vi haft intimt umgänge med varandra. Men Rupert var ju ett ganska konkret bevis på det, så man måste väl tro på det – vi måste båda tro på det.

Detta bevis eller sin egen roll i pojkens tillblivelse hade han aldrig ens försökt ifrågasätta. Jag visste nog att han gillade att uppträda som en perfekt gentleman, som någon slags modern blåblodig (och adelskapet för-pliktat ju), men ändå var hans nästan nobla korrekthet litet förvånansvärd, om man tog i beaktande de okonventionella omständigheterna i vilka barnet fått sin början.

Mellan de orangefärgade gardi-nerna i köket såg jag på medan Gun-nar ropade pojken ned från trädet, fångade honom mitt i hans tillitsfulla luftfärd, och förde bort honom med sin åskfärgade BMW.

Jag kände en otrevlig kramp i magbotten, fast det var långt till mina mens. Jag ville helst inte släppa Rupert ur sikten. Ända sedan jag känt de första svaga sparkarna inom mig, hade jag varit rädd för att förlora mitt barn på något helt oförutsebart sätt (så irrationell som en sådan känsla kanske var), och den där tidiga rädslan lämnade mig aldrig egentligen helt.

Men en gång varje månad blev jag ändå oundvikligen ensam i det tyst-

nade huset, och jag blev rastlös. Jag levde med Rupert varje dag. Jag valde ut, köpte och tvättade hans kläder, jag åt med honom, jag hörde på hans be-kymmer. Jag väckte honom på mor-gonen och stoppade om honom på kvällen. Jag hade beställt Kalle Anka åt honom. Jag klistrade plåster på honom. Jag mätte och vägde honom regelbundet och förde bok över hans utveckling. Jag fotograferade honom för familjealbumet. Några dagar tidi-gare hade jag bakat honom en 7-års-födelsedagskaka, som vi för en gångs skull åt upp på tu man hand, utan att bry oss om följderna, samma dag, och jag hade hållit i hans huvud ovanför toalettstolen då han till slut började kräkas. Ändå kände jag mig oändligt åsidosatt när jag tänkte på Ruperts och Gunnars gemensamma utfärder. De tycktes betyda så mycket för poj-ken, ibland mera än hela hans övriga liv.

Och varför var det så?

Man kunde så lätt tänka sig att Gunnar, den framgångsrika affärs-mannen, hade forslat pojken från det ena nöjesfältet till det andra, och sle-vat i honom glassportioner lika dyra som cyklar och de luxe-päronlimonad och måttillverkade hamburgare, och över huvud taget hade använt alla me-toder som möjliggjordes av pengar för att behandla pojken som en himmelsk barnkejsare. Han skulle ju utan vidare ha haft råd att flyga pojken till Disney-land en gång i månaden för att skaka hand med Kalle Anka, det hade varit så enkelt för honom att med pengens makt få pojkens hem att kännas som en möblerad kartonglåda. Han skulle ha kunnat fylla pojkens fickor med vettlöst stora fickpengar, köpa honom månen från himlen och låtit tillverka två extra som reserv.

Men Gunnar gjorde ju inget så-dant, de stora händelserna i Ruperts liv skapades på ett helt annat sätt. En gång i månaden kom Gunnar helt enkelt med ett paket smörgåsar och en saftflaska, och kanske några pum-pernicklar på fickan, och tog pojken för att se på tågbanan. Järnvägen, räl-sarna, de längs vilka tågen åker från en plats till en annan. Inte elefanterna och girafferna och aporna på djur-parken, inte den nyaste succéfilmen, inte dansande clownen, inte de nyaste underbara leksakerna på varuhusets leksaksavdelning. Det var rostfärgade

järnvägsrälsar som han ville visa för pojken. De sökte efter ständigt nya järnvägsavsnitt, på kartan och i naturen, och tillbringade sin gemensamma dag med att gå längs rälsen, inget desto märkvärdigare, de bara gick och njöt av varandras sällskap och stannade ibland för att äta matsäck och fortsatte sedan igen, och när pojken kom hem såg jag honom nästan skaka av innehållen lycka och entusiasm och förnöjsamhet, som om han sett minst alla under i universum och dessutom mött jultomten och tandféen och tusen talande pepparkaksrenar.

Jag hade någon gång försökt fråga Rupert om det där. Han gav mig bultande tinningar då han började tala som en predikant om Järnvägens Underbara Doft och om hur den egentligen bar alla världens hemligheter inom sig.

Jag visste nog när jag var utanför mitt gebit, långt utanför det. Dessutom var det ju sist och slutligen fråga om en ensak mellan far och son, vilken inte egentligen angick mig det minsta, så trots mina diffusa aningar ansåg jag det bäst att låta saken vara.

Tills Rupert en dag kom hem från en sådan rälsutflykt, hysteriskt snörvlande och skakande, vit som ett tvättställ, som om han stått öga mot öga med självaste Barnens Egna Smilande Lieman och varit tvungen att trycka hans beniga hand.

Jag visste genast att allt inte var som det skulle då jag tittade upp från blombanken som jag höll på att gräva i och såg dem komma hem redan 15.25.

Det tog mig länge att reda ut situationen. Först körde jag iväg Gunnar med de blodiga såren. Jag agerade instinktivt, som mödrar alltid gör i sådana situationer; jag agerade som en rasande skräcködda klädd i vit sommarklänning. Gunnar försökte förklara: han kunde inte förstå vad det gick åt pojken, han hade ju bara burit honom på ryggen och stigit ut på vägrenen när han hörde ett tåg närma sig, och plötsligt hade pojken blivit galen där i nacken på honom och börjat slita i hans hår och klösa hans ansikte och skrika något ofattbart som någon rabid dregelapa.

Om Rupert hade varit vettskrämd vid hemkomsten, hade Gunnar varit minst lika förskräckt. Han betedde sig som en hund som inser att den står till

doms för något Mycket Illa, och med säkerhet vet att den kommer att få en kula i huvudet.

Jag tyckte nästan synd om honom.

Skräcköddan inom mig tyckte inte synd om honom, den anföll. Jag vrålade åt honom så det tog ont i lungorna. Jag tror jag slog honom också – i varje fall började hans näsa plötsligt blöda.

Han skakade villrådigt på huvudet och vandrade omkring på gården och tryckte en näsduk mot näsan och rättade nervöst till sin kostym som var täckt med grått damm. För en gångs skull hade han förlorat sin avspända resning (vilket ingav mig med en rent elak skadeglädje för ett ögonblick). Sedan gav han mig en snabb blick, flyttade blicken uppåt, troligen till Ruperts fönster, och började tala: – Om jag orsakat besvär är jag uppriktigt ledsen för det. Om du vill kan jag nog gå. Men jag måste säga att, när jag är med pojken, har jag alltid känt att jag för en gångs skull är med om något som är förmer än mitt eget liv. Vet du, han kommer att göra något märkvärdigt en dag, något underbart, något sådant som ingen av oss ens kan drömma om. Jag har en känsla för sådant. Och om han –

Jag sade åt honom att vara tyst och lämna min gård (fast mitt ordval var inte exakt det här), och han lydde. När Gunnar hade lidit nederlag, stigit in i sin bil och kört iväg, var skräcköddan nöjd – den hade vunnit.

Jag hade ingen aning om att jag aldrig mera skulle träffa honom, den enda mannen som jag under mitt liv låtit driva sin manliga lem in i mig; omkring en halv timme senare skulle han krossas till döds i sin bil och hans spänstiga gestalt med det sköra skelettet skulle bli till en smet av metall och ben (jag vet det eftersom jag senare såg fotografierna som polisen tog på olycksplatsen).

Men den chocken var ännu på kommande. Nu måste jag lugna ner mig, för att kunna lugna ner Rupert som ynkligt ylande hade rusat upp till sitt rum och låst dörren bakom sig.

Jag gick uppför trappan och knackade på Ruperts dörr. – Släpp in mig! kommenderade jag med kinden mot dörren. – Vad är det med dig?

– Tågen, hördes en darrande viskning från andra sidan dörren. – Tågen!

– Vad med dem, då? Jag försökte hålla rösten lugn. Jag gjorde en stor

ansträngning och insåg plötsligt att jag försökte se genom dörrens flugande vita målfärg. Precis som Ruperts idol, Stålmannen med röntgenblicken, tänkte jag – ja just såhär gick det till, såhär fick Rupert också mig att agera irrationellt! (Jag hade alltid känt djup misstro mot den där clownen med den röda manteln, han som använde logik och trovärdighet för att torka sin hållösa stjärt, och dessutom uppviglade barn till att hoppa ut ur fönster med badlakan om halsen.)

Jag funderade om en galnings vanvettiga grin prydde mitt stackars barns ansikte, och en plötslig skräck ilade genom mina äggstockar. Hade mina värsta farhågor nu besannats på detta hemska sätt? Skulle min son nu, för resten av sitt liv, hamna på ett sinnessjukhus för små pojkar, där han skulle kläs i en liten tvångströja med nallebjörnar på?

Jag hörde en halvkvävd bön: – Mamma, var så snäll och gå och titta ut genom fönstret.

Jag var snäll. I mitt bröst klatschade en kall köttbit som skulle föreställa ett hjärta, och jag kände mig svimfärdig. Jag kikade ut genom det runda fönstret på övre avsatsen, omkring vilket de svettiga flugorna surrade i kapp i det skuggiga eftermiddagsljuset.

– Vad då? Vad är det jag borde se? Din far? Han måste åka redan. Han kanske ringer senare. Eller du kan ringa till honom.

– Syns det något tåg? frågade den matta rösten. – Det har väl inte följt efter mig hit?

Till slut lyckades jag övertyga Rupert om att det inte fanns något tåg på gården, inte minsta lilla dressin, och han lät mig komma in i hans rum och började, efter mycket stakande, berätta vad det var frågan om.

På daghemmet, i lekskolan och ännu i skolan också hade man prisat pojkens ”gränslösa och skapande fantasi” som man sade var uppenbar i hans lekar och artistiska skapelser. Jag medgav nog att det kunde vara nyttigt med lite fantasi om man bara kunde hålla den inom vissa passliga gränser. Men varför skulle man prisa något som fick en människa att prata med stenar och träd och se sådant som inte fanns?

Det var tillräckligt svårt för ett barn att gestalta verkligheten ändå, utan onödiga och fullständigt överflödiga

fantasiskapelser. Och fantasin gjorde verkligen inte Rupert *lycklig*, tvärtom hade han alltid fått lida svårt för den. Han hade haft ungefär lika stor glädje av att en hårig aptass hade vuxit fram ur pannan på honom. Hans socialliv blev knappast något bättre för att han hellre talade med fåglar än med andra barn. Och hans teckningar som visade hans "gränslösa och skapande fantasi" skulle ha gett en hel hop barnpsykologer arbete för en lång tid.

– Oj, en så fin teckning! Är det en ko? Och det där är väl en mjölkningsmaskin.

– Nej. (Barnet är djupt förnärmat på grund av sin moders dåliga uppfattningsförmåga.) – Det är liten hälg som åker till juraperioden med en tidsmaskin och blir uppäten av skräcködlor.

(Modern tar en aspirin och ett glas vatten.)

Ruperts teckningare var tekniskt sett mycket bra och visade en viss brådmogenhet, men han lät inte den objektiva verkligheten göra intrång på deras innehåll. Sådant kan kännas mycket nedslående för en rationell vuxen som inte vill annat än lära sitt barn förstå hur den reella världen fungerar.

– Tåget försökte döda oss, sade Rupert.

Han satt med benen i kors på serietidningarna som låg utbredda på hans säng, han torkade svetten från sin runda panna och stirrade frånvrande på ljusstrålen som eftermiddagen kastade in i rummet. Den fångade dammpartiklar mellan flygplanen som hängde från taket. Jag satt på huk på golvet bredvid sängen och försökte nå hans blick.

– Tåget försökte döda er, upprepade jag uttrycksöst, som en maskin, för att visa att jag lyssnade.

– Vi gick på spåret, jag och pappa. Jag satt på pappas axlar. Det var varmt och solen hettade vårt skinn och luften dallrade och allt såg lustigt ut. Till och med pappa tog av sig jackan och öppnade västknapparna och vek upp skjortärmarna. Slipsen tar han aldrig av sig, hur hett det än är. Han säger att det är en principfråga, och att varje gång en man klär sig eller klär av sig fattar han ett långtgående beslut om vem han är och vem han inte är. Vi hade hittat ett alldeles

nytt rälsavsnitt, det är långt borta, på andra sidan den där långa tunneln och det stora berget. Vi måste köra långt fram längs den stora vägen och sedan åkte vi tillbaka längs en massa lustiga sidovägar för att komma dit. Rälsarna där har en helt annan doft. Mycket starkare. Pappa sade att det kunde betyda att vi var närmare järnvägarnas innersta hemlighet än någonsin förr. Jag frågade honom vad det var för en hemlighet, men han bara log som vanligt, sådär mysande.

– Sedan började vi höra ljudet av ett tåg. Ett konstigt skramlande, som om man hamrade på hundra plåttunnor med järnstänger, alla i olika takt. Det är ett lite skrämmande ljud. Som om åskan gick längs med marken. Det kom från bakom oss.

– Först var jag inte rädd, men sedan började det kännas som om allt inte var riktigt som det skulle vara. Den där doften började kännas alltför stark i näsan, och fel på något sätt.

– Och jag tittade bakåt och såg det där tåget. Det kom rakt emot oss. Det var svårt att se, för det kom från samma håll som solen, men jag såg det ändå. Först smög det långsammare, men sedan, när det märkte att jag hade märkt det, började det rusa snabbare. Det ökade farten. Och jag såg att det ville ta oss. Pappa hörde också hur det kom, och vi steg av rälsen, men det räckte inte. Det skulle inte ha räckt alls, tåget skulle ha tagit oss ändå. Men pappa fattade inte, det var som om han sovit. Jag måste få pappa att springa bort innan det var för sent.

– Hur skulle det ha kunnat ta er när ni var så långt borta? frågade jag med onaturligt lugn röst.

Rupert stirrade på mig med sina stora blåa ögon, som nu var som två djupa tallrikar fulla med skräck. – Tåget var ett av dem som *inte följer tidtabellen*. Det gick inte på rälsen. Det låtsades att det gick på rälsen, men egentligen gick det lite bredvid. Jag såg det. Jag försökte få pappa att förstå att vi måste springa, men han ville inte förstå nånting av vad jag sa. Och vi som alldeles just hade pratat om sådana tåg.

Han svalde högljutt och smög till fönstret. Hans paranoida blick svepte över gården.

– Sådana tåg, upprepade jag igen. Det kändes små stickningar i mitt bak-

huvud. Hördu Rupert, hurdana tåg är det egentligen fråga om här?

– Sådana som går av tidtabellen och åker av rälsen, suckade Rupert.

Han tittade fortfarande ut. Toppen av rönnen vajade utanför fönstret, den rörde om i den tryckande luften på gården där det vimlade av insekter som förvirrat svävade hit och dit.

Pojkens fingrar tummade nervöst på varandra och den smala bröstkor-gen pumpade snabbt under den gula skjortan. Hans andning hade fått en astmatisk, pipande ton som jag inte märkt tidigare.

Jag måste tala allvar med honom, det måste jag verkligen. Jag tog på mig ett förstående, blott moderligt leende och öppnade munnen.

– Vad har den mannen planterat i ditt huvud! skralade jag.

Jag blev själv rädd för ljudet som kom ur min mun; jag hoppade upp och slog huvudet i fönsterbrädet. Jag gnällde till av smärta.

Rupert vände sig om och såg häpet på mig – äntligen hade jag väckt hans fulla uppmärksamhet.

– Tåg hoppar inte av rälsen, artikulerade jag omsorgsfullt, för att barnet säkert skulle höra och förstå vad jag sade. – De hålls på rälsen och åker längs den från ett ställe till ett annat. Och dessutom –

Rupert såg förväntansfullt på mig.

– Och dessutom är tåg bara stora livlösa maskiner som förs fram av människor, proklamerade jag.

Pojken log mot mig. Inte lättat. Han log på det där speciella sättet som är reserverat för dem som helt tydligt inte vet vad de talar om.

– Tågen går längs rälsar från ett ställe till ett annat, medgav han vänligt. Och oftast håller de sig på rälsen. Oftast. Det är den officiella sanningen. Men det finns en annan sanning, en mindre känd sanning. En hemlighet. Ibland går de av tidtabellen och rälsen och är på fel ställe vid fel tidpunkt, och då orsakar de problem för människor. Då är de inte som normalt, och då kan man inte lita på dem det minsta. De måste vara på rälsen och enligt tidtabellen för att de skall vara sådana som det är meningen att de skall vara, endast livlösa maskiner som lyder människan. Men ibland åker de faktiskt av rälsen och tränger sig utanför tidtabellerna. Och då förändras de. Deras egen, innerst

gömda natur kommer fram. De förändras. De blir elaka och kloka. Och mycket farliga.

– Jaså. Det var svårt för mig att tala. – Så de åker av rälsen?

– Ja. De åker av rälsen, upplyste Rupert mig. Hans röst skorrade då han fortsatte: – Där, var tågen vänder.

Sorgebudet om Ruperts fars död nådde oss några dagar senare, och jag kan inte påstå att det skulle ha hjälpt mina försök att normalisera situationen hemma (jag medger att "normalisera" är ett något lustigt ordval då det är fråga om Rupert). Identiteten för söndagens offer vid plankorsningsolyckan kunde inte börja spåras förrän nästa dag, då en skara småpojkar hade hittat den försvunna nummerplåten; den hade flutit med en bäck som rann förbi olycksplatsen till en damm som pojkarne byggt vid bäckens mynning.

Man använde termen "oklara omständigheter" flera gånger. Poliserna och alla möjliga inspektörer kom och pratade med oss, och efteråt mindes jag inte vad de hade frågat och vad jag hade svarat.

När jag gick och handlade på norra sidan hörde jag byborna nästan längtansfullt tala om en tågolycka som inträffat ett tjugotal år tidigare på orten. Det hade ju ändå varit en tilldragelse på en helt annan skala än den här platta och intetsägande plankorsningsolyckan, som inte ens gav stoff till en ordentlig tidningsartikel. På den tiden hade nämligen ett godståg spårat ur på banavsnittet vid Hundböle, och följderna hade varit dramatiska och tragiska. Då, i medlet av 50-talet, hade förstas ett av de där gamla goda ångloken varit spänt för tåget. Det sista av dem hade tagits ur bruk på 70-talet.

Två personer hade omkommit i olyckan: lokföraren och en liten flicka från byn. Nästan alla tidningar hade skrivit om olyckan med stora, förskräckta rubriker, och man hade talat om den i radion också; offentligheten älskar ju oskyldiga offer (så länge de inte är alltför många eller alltför långt borta). Då tåget spårat ur hade en ryslig nyck av ödet låtit det krossa ett barn som lekt vid rälsen, kommunläkare Saarikivis dotter Alice.

Om jag inte kom alldeles fel ihåg, hade Alice Saarikivi varit på samma

klass som jag i folkskolan, och vi hade visst varit vänner till och med. Men av alla minnen är barndomsminnena de allra mest kaotiska och subjektiva, så alldeles säker kunde jag inte vara. Egentligen orkade jag inte ens tänka på saken, nutiden gav mig redan alltför mycket att bearbeta.

Då Gunnar farit från oss hade han tydligen åkt söderut längs småvägar – han bodde ju i Helsingfors när han inte var på arbetsresa i Bonn, London, Paris, Tokio eller andra fjärran mål (Rupert brukade få järnvägsrelaterade postkort från honom). Trettio kilomedter från oss fanns det en plankorsning med ganska lite trafik, men någon gång användes den ändå. Ett extra persontåg klockan fjorton från Tammerfors till östra Finland hade blivit Gunnars nemeses.

Vid förhören sade lokföraren att allt såg ut att vara i sin ordning när tåget närmade sig plankorsningen, banan hade varit öppen, och plötsligt hade den violetta bilen som stått och väntat bakom plankorsningen kört rakt framför tåget – tydligen hade inte bommen sänkts alls. På sin fartfyllda väg mot öster hade tåget slitit med sig Gunnars åskglänsande bil, skrynklat och rivit den i förbifarten som om det alls inte varit en riktig bil utan origami av violett papper. Sedan hade tåget slängt resterna i ett videsnår som växte vid järnvägen.

Jag bestämde mig för att inte tänka på det mer än nödvändigt. Gunnar var död, borta. Av en slump hade han kört under ett tåg. Han hade varit upprörd över Ruperts anfall, bommen hade varit uppe och Gunnar lade inte märke till tåget som nalkades. Det var allt. Som vanligt kunde man inte få det skedda att bli oskett på något sätt.

Jag visste att vissa personer trodde att de vardagliga och ibland även skningslösa händelserna i livet var som en uppgift i en barntidning, där man skulle förena prickarna i en viss ordning för att få fram en helhetsbild. En följd föregicks förstas alltid av en orsak, och orsaken å sin sida var alltid en följd av nånting. Men att söka efter logik och mening i varje slumpmässiga händelse kan bara leda till att människan knuffas allt närmare galenskapens djupa grop, på vars botten det finns skarpa, upprättstående spjut. Jag hade inte råd att fördunkla mitt sinne med onödiga funderingar eller

osäkert velande. Jag behövde alla mina krafter till att hjälpa min son, för nu när han förlorat sin far behövde han sin mor mer än någonsin.

Rupert tyckte förstas det var självklart att tåget som dödat hans far var detsamma som hade försökt döda dem förut, och logik och tidtabeller kunde slänga sig i sjön. Jag vet inte om han uttalade tanken högt egentligen, men det behövdes inte, för hela hans väsende utstrålade den. Och man kunde ju inte anklaga honom för det. Hans stackars lilla sinne pinades av dedär konstiga historierna som Gunnar i sin stora ovishet hade matat i honom. Järnvägen kunde mycket väl ha betytt ett stort och märkvärdigt äventyr och en gränslös fantasibild för Gunnar, och allt hade säkert varit riktigt trevligt så länge det hade förblivit så. Men nu hade den polkagrisfärgade ytan på chimären vittrat bort, och fram hade kommit de mörka färgerna av kaos, mardrömmar och sträng dödfuktan – fantastikens sanna natur!

Mödosamt samlade jag ihop otydliga snuttar av sanning för att sammanställa ens en diffus helhetsbild av vad far och son hade sysslat med tillsammans de senaste åren. Jag trodde mig förstas att Gunnar till en början pratat med pojken om ditt och datt, förhållandevis oförargligt, under utflykterna. Sedan hade Rupert blivit intresserad och frågat om järnvägar och tåg, och till slut hade Gunnar visst tröttnat lite på att besvara alla de oändliga frågorna, och börjat dikta ihop sina egna svar, och det i sin tur hade eggat Rupert till att fråga allt konstigare saker. På det viset hade de eggat varandra, och till slut, kanske för att tysta pojken för någon minut ens, hade Gunnar fabulerat ihop den där dystra, skräckinjagande och vridna historien.

– Pappa, hur långt går den här rälsen?

– *Runt jorden, tills de kommer tillbaka till det här stället.*

– *Går den där rälsen till Kina?*

– *Det gör den. Och till Australien och Frankrike och Afrika. Ibland följer uttråkade lejon efter rälsen och irrar ända hit upp. Lyckligtvis händer det ganska sällan.*

– *Om man leder elektricitet i rälsen här, får någon på andra sidan jorden en elchock då?*

– *Jo, om han råkar röra vid räl-*

sen just i samma ögonblick. Men det lönar sig inte att leda elektricitet i rälsen, för elektriciteten går också runt jorden och kommer tillbaka hit, och då får du själv en chock.

– Hur vet människorna vart alla tågen går och när de skall stiga på dem?

– Det står i tidtabellerna. Tågen går enligt noggranna tidtabeller.

– Alltid?

– Nå, inte riktigt. Ibland kan de inte hålla tidtabellen. Då är de på fel ställe vid fel tidpunkt, och det orsakar trassliga situationer och ibland svåra problem för människorna. Tro mig, jag har upplevt det.

– Måste tågen som åker ditåt åka runt hela jorden för att kunna komma hem? De kan väl inte backa hela vägen tillbaka, heller.

– Nej, det är klart, det finns ställen där tågen vänder. Men de ställena är sannerligen inga lekplatser för barn. Det här är egentligen en hemlighet, men låt mig berätta något för dig ...

Och på detta sätt kom jag fram till vad min huvudsakliga uppgift skulle vara hädanefter: att gräva ut alla dessa farliga fantasier ur pojkens sinne innan de slog rot alltför djupt och gav upphov till den mest fruktansvärda skörd.

Vi bodde på södra sidan av den lilla kyrkbyn Hundböle (nu har ju Hundböle ansökt om att få den festliga hederstiteln "stad", ja det är ju rörande storhetsvansinne och visar en väldig törst för uppmärksamhet). Det fanns egentligen två olika byar: den norra delen, som stod i snabb förändring, och den södra delen, som bibehållit sitt gamla, hemtrevliga 50-talsansikte och ännu då besparats från att naggas av utvecklingens betongtänder. I början av 70-talet hade den norra delen snabbt fyllts med nya våningshuskuber och tynande industrihallar och hungriga supermarketer. Vi i den södra delen hade däremot kvar en hel del fundersamma egnahemshus och grönlummiga trädgårdar och rena badstränder och skogar. Man kunde gå längs våra slingriga stigar från ett ställe till ett annat – vilket som helst – och aldrig se en människoboning eller asfalterad väg. Och samtidigt kunde vi från södra sidan snabbt åka över till norra sidan för att utnyttja servicen

där, och det var inte så långt till närmaste stad, heller. Våra barn var alltså mycket lyckligt lottade.

Jag kunde ha låtit båda mina bröst malas till minkfoder om Rupert bara kunde ha varit som ett av dedär friska, glammande, lyckliga barn som man såg runt våra knutar. De löpte kapp, sladdade omkring med sina cyklar, och spelade fotboll och ishockey. De skrek och stojade och slogs. De söndrade fönster, badade, fyrade av smälare och knyckte omogna äpplen för att kasta dem mot husväggar, tak och folks huvuden från sina gömställen bakom häckarna.

Jag skulle förstås ha straffat Rupert om jag hört att han deltagit i sådana busstreck Men samtidigt skulle jag ha lett i mjugg i vetskapen om att min son var en alldeles normal pojke, som endast behövde en passlig blandning av moderskärlek och disciplin för att bli en god karl.

Men Rupert sparkade inte boll. Han löpte inte kapp med någon, han sprang ensam. Han hade aldrig i sitt liv knyckat ett enda äpple eller haft sönder ett enda fönster. (Jag tyckte mig minnas att han hade söndrat ett grönt dricksglas en gång, då han var fyra år gammal, men där var hela hans brottsregister.) Han bara tecknade och läste och lekte sina konstiga lekar för sig själv.

Han kom inte överens med andra barn, han hade ju talat med fåglar och träd så länge redan att han glömt hur man talar med människor. De andra barnen blev snabbt trötta på hans underliga historier och ville inte ha med honom att göra mera. Jag kunde ha vridit nacken av dem för det, som av hönsen som skulle i grytan, för Rupert var ju min egen lilla pojke, men samtidigt kunde jag motvilligt förstå dem.

– Du måste sluta prata strunt, sade jag allvarligt till Rupert. – Förstår du vad jag menar? Folk tycker inte om såna som pratar strunt. Snart vet du ju inte själv vad som är sant och vad som är fantasi, och det är inte så lätt att veta i den här världen annars heller. Dessutom finns det en alldeles speciell plats för sådana som inte slutar prata strunt i tid, och tro mig, du vill inte hamna där.

Rupert nickade undergivet. Det var en månad efter Gunnars död, den mest långsamma och mörka månaden i mitt liv. I luften kunde man känna den

fina aromen av den annalkande hösten, den fick fåglarna och en mängd andra väsen att känna en tryckande längtan långt bort, och ibland till och med en viss panik. De kalla regnen började tvätta bort sommarens färger och värme, och Rupert skyllde på det dåliga vädret för att stanna inomhus. Det var inte alls likt honom, han hade ju alltid varit en inbiten vattenpöls-sprängare och regnlöpare. På fyra veckor hade han inte gått längre än till brevlådan – varje onsdag omkring klockan tretton sprang han ut för att hämta sin kära anktidning ("*Onsdagen är veckans bästa dag, så kommer nämligen Kalle Anka, världens roligaste bildserietidskrift!*") och stängde in sig på sitt rum för att noga studera den, liksom en munk studerar heliga skrifter.

Hur mycket jag än hade njutit av hans sällskap om omständigheterna hade varit annorlunda, började han nu gå mig på nerverna på allvar.

Han var mera tystlåten än den gråa färgen på himlen. Spöklik smög han omkring, omärklig och nästan genomskinlig, i ett tillstånd av nästan obefintlighet. Ibland måste jag smyga fram till honom och röra vid honom för att försäkra mig om att han ännu bestod av kött och blod

Ibland blev jag irrationellt övertygad om att han försvunnit spårlöst från jorden, och jag rusade igenom huset och sökte efter honom, tills jag slutligen fann honom hukande i något mörkt hörn.

Han knäckte med sina fingrar i utkanten av mitt synfält. Han gnisslade tänder. Han stirrade ut genom fönster och rullade med ögonen på samma sätt som de svarta bäarna i hans älskade Tarzanfilmer då de hörde trummandet från de onda infödingarna i djungeln, det pockande trummandet som gjorde en galen.

Jag ville rymma hemifrån.

Jag var lättad då skolan äntligen började igen och bussen förde bort honom för några timmar om dagen. Rupert trivdes förstås inte i skolan. Han blev mobbad, inte så mycket att hans liv skulle ha blivit ett helvete, men det var tydligt att han inte skulle ha hämtat hem några popularitetspris, om de börjat dela ut sådana av någon orsak.

Efter Gunnars död var Rupert som ett litet, överskyggt utrotningshotat

djur, som hela tiden väntar på att något stort och mycket förskräckligt skall anfalla det. Hans blinda skräck höll småningom på att inta mig också – plötsligt blev jag skrämmd av alla möjliga små prassel- och rasselljud och skymtningar. Jag hade mardrömmar också, fast jag inte kom ihåg annat än den tryckande känslan av att ha förlorat nånting efter att jag vaknat, och att jag hörde mig själv tala med något konstigt oförklarligt, abstrakt väsende (det tycktes bestå av järnvägsrälsar) och be det om nånting som jag anade att jag skulle få ångra mig för senare.

Ibland om nätterna bar den nyckfulla vinden till oss ljudet av ett förbiilande tåg från järnvägen som gick på andra sidan om de skogiga kullarna. Som närmast var rälsen minst femton kilometer från oss, men ibland lät det som om tågen hade rört sig alldeles nära oss, kanske t.o.m. inne i vår egen skogsdunge. Det ilade i magen på mig, för jag visste hur detta märkliga fenomen skulle inverka på Rupert. Ibland, när jag gick och smygtittade in i hans rum för att försäkra mig om att han ännu fanns kvar, såg jag honom darrande dra täcket över huvudet.

Det var klart att situationen inte kunde fortsätta såhär. Jag ville inte föra mitt barn till en terapeut, inte ännu. Jag ville inte att det skulle skrivas in i hans register och han skulle stämpas som sinnessjuk. Jag var den bästa experten på mitt eget barn, och därför var det *jag* som måste ta itu med pudelns kärna, Ruperts fantasi som vuxit till ett monster, innan den gjorde slut på honom.

Först gjorde jag en lista över saker som kunde förvärra hans tillstånd. Sedan vidtog jag nödvändiga åtgärder. Ibland kände jag mig som en riktig monstermamma, en vilseledd tyrann som utför skräckdåd i sin strävan efter nobla syften. Men trots mina dubier tvingade jag mig själv att fortsätta. Mitt barn var illa ute, och jag måste rädda honom, hurdana uppoffringar det än krävde av oss båda två.

Först drog jag ett djupt andetag, sedan tog jag telefonluren och avbeställde Kalle Anka. Och nästa morgon, när Rupert släpat sig iväg till bussen, sökte jag fram alla hans serietidningar – Kalle Anka, Stålmannen, Pellefant, Star Trek, King Kong, Fantomen, Chock, Frankenstein och varulven, Ljusröda pantern, Hacke

Hackspett, John Carter, Dracula, Magnus Robot Fighter – och brände upp dem i bastuugnen.

Det fanns hundratals tidningar, och förstörelsearbetet tog flera timmar. Omgivningen fylldes med förkolnade bitar av serietidningar.

Jag tvekade en stund inför sagoböckerna. En hurdan mor kunde göra så, förinta sitt barns egendom som någon tölpaktig gestapochof?

Men extrema situationer kräver extrema metoder, alltså härdade jag mitt hjärta i de renande lågorna från bokbålen.

Flammorna slukade Bröderna Grimms sagor, Häxan och lejonet, Djurfablerna, Bröderna Lejonhjärta, Pippi Långstrump och andra fiktiva påhitt som stimulerar fantasin. För säkerhets skull stoppade jag även alla målböcker i ugnen.

Sedan sökte jag fram alla hans färgpennor och filtpennor och ritblock, och alla hans grafiskt praktfulla men mycket vrickade teckningar, och begravnade dem under vinbärsbusken på bakgården. Jag gjorde en lista av teveprogram som det ännu var tryggt för Rupert att se. Det behöver väl inte nämnas att alla filmer blev strikt förbjudna. Jag skrev in Rupert i shackklubben, modellflygplansklubben, volleybollklubben, scouterna och keramikgruppen. Efter att ha funderat närmare på saken skrev jag ut honom ur keramikgruppen. Till slut kommanderade jag honom att alltid ha rätt tid på sin klocka, och att alltid veta vilket datum det var, annars skulle han inte få några fickpengar.

Rupert var inte så glad över allt det här, men inte protesterade han heller. Då han upptäckte att alla hans serietidningar och sagoböcker var borta såg han på mig med tyst förundran i blicken, men sade ingenting. Jag hoppades innerligen att han skulle förstå att det allt var för hans eget bästa. Han försökte fråga efter sina teckningstillbehör men tystnade då han såg min min och förstod att de var borta, precis som allt annat jag utdömt som opassande. Han försökte inte ens se sina gamla favoritprogram på teve, för han gissade att det inte gick mera. Ibland slog jag på teven och han kom och tittade tyst på den tills programmet jag godkänt tog slut och jag stängde av apparaten igen. – Rupert, det är sängdags. Och Ru-

pert, vad är klockan och vilken dag är det idag?

– Det är 20.23, och det är onsdagen den 12:e oktober.

– Utmärkt. Nå då så, god natt och sov godt.

Den nya ordningen kunde förverkligas överraskande enkelt. Rupert gick regelbundet på shackklubbens möten för att lära sig att tänka logiskt, och till min stora förvåning började han få nior och sedan fulla tior i matematikproven istället för sexor och sjuor som förr. Det ledde till att Miriam Katthult, den söta guldhåriga klassläraren som alla kände så väl, personligen kom för att träffa mig och diskutera den förunderliga förändringen hos pojken. (Fast samtidigt hade Ruperts teckningsvitsord fallit från en tia till en sju, och uppsatsvitsordet hade också gått neråt lite, men jag tyckte inte det var någon dålig byteshandel – jag hade ju alltid varit rädd för att Rupert med sina skriftliga och grafiska gåvor skulle välja något tvivelaktigt yrke, liksom bildkonstnärens eller författarens.)

I modellflygplansklubben byggde Rupert ett modellflygplan som strikt följde aerodynamikens omutliga lagar, och under dess jungfruflyg flög han det rakt upp i de tunna kvistarna i toppen av gårdsrönnen, där det fastnade och blev kvar tills det slutligen täcktes av snö. I sällskap med byns pojkar lärde han sig också något om fineserna i volleyboll och var inte längre helt hjälplös i lagspel. Men efter att jag sett på hans lidande min i ett par månader tyckte jag synd om honom och lät honom sluta med bollspelet.

I scouternas möten vägrade Rupert delta överhuvudtaget – de använde ju alltför bisarra kläder i hans tycke – men han tog istället själv initiativ oh gick med i skolans kameraklubb, vilket jag tyckte var en utmärkt idé. Kameran registrerade ju den objektiva verkligheten på det mest objektiva sätt som möjligt (trodde jag ännu då så naivt).

Sin klocka ställde han varje kväll exakt rätt på sekunden till radions tidssignal. Månaderna gick ganska smärtfritt, årstiderna kom och gick, och jag började småningom känna att vi hade klarat oss.

Men sedan, en vinternatt, när jag gick för att kika in i hans rum på natten efter att ha varit toaletten, såg jag att pojken inte var i sin säng.

Jag tvingade mig själv att hållas lugn och dra efter andan och tänka rationellt. Han kunde inte ha försvunnit spårlost; där fanns hans strumpor och där var hans ryggsäck och gamla gunghäst, och hans flygplan hängde i taket. Efter att jag letat efter honom över hela huset minst två ånger insåg jag att han måste vara utomhus.

Jag såg att han hade tagit med sig skidorna vid trappan. Hans nya fina kamera var också borta. Den brukade alltid vara på hans nattduksbord bredvid vattenglasaset.

Småningom började jag inse att det inte alls var första gången han hade gjort något sådant – jag kom plötsligt ihåg att han någon morgon sett mera trött ut än vanligt, och jag drog mig till minnes andra suspekta saker som jag inte hade fäst någon uppmärksamhet vid tidigare (jag hade ju undrat varför hans kängor ofta var våta ännu på morgonen, fast jag hade lagt dem på värmeelementet att torka på kvällen).

Jag satte mig vid köksbordet och drack några baljor kaffe. Efter att ha väntat i fyra timmar kom jag äntligen till den slutsatsen att jag absolut inte kunde vänta längre utan jag måste ringa till bypolisen Helmer Stare, eller åtminstone gå ut och öka efter mitt barn själv, men då hörde jag suset av skidor utanför.

Dörren öppnades och Rupert hade in, blek som självaste Döden.

Han hade snö över hela sig. Hans ansikte var blåaktigt av köld, fast det var en mild natt. Han marscherade in i köket i sina snöiga kängor utan att säga ett ord och satte kameran på bordet framför mig.

Jag tänkte för mig själv att Rupert såg ut som en soldat som återvände från en strid, en liten en, men ändå någon man måste räkna med på allvar. Pyttesmå istappar hängde från hans ögonfransar. Hans kläder hade fångat en doft som jag inte kunde koppla till nånting innan jag kom nära järnägen igen och kände den där märkliga doften, som någon visst nångång hade sagt att kom från impregneringsmedlet som används till syllarna.

Jag kunde inte säga ett ord på en stund, för att inte börja gråta eller skrika för fullt; jag kunde inte röra mig heller, för jag kände en tvingande lust att anfalla ungen och klå upp honom för att han hade skrämt mig på det här sättet.

Till slut sade jag, överraskande lugnt: – Jag ska koka dig en kopp kakao. Du dricker den utan knot och går sedan direkt tillbaka tillsängs. Kameran stannar där. Vi talar inte mera om det här, men om du gör något sådant igen, kommer jag inte att fråga en enda fråga av dig, jag kommer att göra mos av dig medan du sover, och sen säljer jag dig till minkfoder åt den där nersupna Jägarsköld. Med pengarna kommer jag att muta Stare så att han blundar för att du försvunnit. Och om någon frågar efter dig kommer jag inte att medge att du nånsin ens har funnits. Förstår vi varandra nu?

Rupert stirrade på kameran med vida näsborrar. Han pekade på den och viskade: – Men där finns *bevis!*

– Förstår vi varandra nu? insisterade jag. Min röst kunde ha skalat ett äpple.

Han kämpade länge med sig själv innan han gav med sig och nickade.

När han hade druckit sin kakao och gått undersökte jag kameran och upptäckte att fyra nya bilder hade tagits med den sedan kvällen. (Jag försökte alltid hålla koll på sådant.)

Jag ville inte uppmuntra honom att fortsätta med sin urspårade lek, så jag gömde kameran i övre tamburskåpet, bakom de tomma syltburkarna, och tog inte fram den förrän nästa sommar. Då gick jag och begravde den, med filmen i, ett par meter under jorden med de andra farliga sakerna.

Tjugo år senare, när Rupert hade farit till Helsingfors för att studera juridik, hittade jag av en chans ett häfte som han hade använt som en sorts dagbok. Det låg på golvet i hans garderob tillsammans med gamla skolböcker och häften som hade rullat ihop sig. På pärmen stod det EN FERROEQUINOLOGISTS OBSERVATIONER.

Ruperts dagbok innehöll några lösryckta anteckningar från ett par års tid, och där fanns också en osammanhängande beskrivning av utfärdan han hade gjort den där natten.

Det är mycket fullt att läsa andras dagböcker, och det är klart att jag inte gjorde något så tölpaktigt; jag bladdrade bara igenom den snabbt.

(Själv har jag aldrig fört dagbok, eller kommer inte ihåg att jag skulle ha gjort det. Varken som barn eller vuxen. Jag tycker att det förgångna

inte har något att erbjuda, precis som en föråldrad postorderkatalog inte har något att erbjuda. Dessutom är mina minnen så objektiva och motstridiga, alltför oordnade för att jag skulle gitta skriva upp dem.

Jag vet inte vad jag har gjort för att förtjäna att mitt sinne straffar mig på detta sätt, men jag drömmer nästan varje natt någon fånig dröm där jag trots allt för dagbok. Där, i mina drömmars dagbok, finns hela mitt suddiga förgångna: där finns antecknade alla tankar jag nånsin tänkt, alla motstridigheter, alla betydelselösa händelser, vilka mitt medvetande hade utplånat som onödiga, och dagbokens sidor vimlar av dolda motiveringar och orsaker och följder och dunkla funderingar över dessa.

I drömmen vet jag att jag när som helst kunde bläddra bakåt i boken och se mitt förflutna utan den lindrande och utsuddande inverkan som tiden för med sig. Inte förrän de senaste dagarna, då jag har tänkt tillbaka på Rupert, har jag haft lust att göra så. Men jag vet inte riktigt. Det är mycket lättare om man inte tänker alltför mycket på det som har gått, utan tar emot den konkreta nutiden sådan som den är.)

”12.1.1976, en ferroequinologists observationer: Förra natten gjorde jag det, JAG FOTOGRAFERADE ETT TÅG SOM GÅTT AV RÅLSEN. Jag steg upp klockan 12 på natten, hängde kameran om halsen och satte iväg på skidor längs drivorna dit var jag vet att tågen vänder.

Det är minst femton eller tjugo, eller kanske t.o.m. hundra, kilometer dit (på natten är det mycket svårt att veta hur lång en sträcka egentligen är), och många gånger var jag nära att vända tillbaka, men det finns saker man måste göra, som mamma brukar säga, och till slut efter att ha skidat i två timmar hittade jag stället, fast jag hade ibland tappat bort mig lite och trott att jag inte skulle hitta hem igen och att vargarna skulle äta upp mig, eller kanske en björn.

Stället där tågen vänder är HEM-LIGT och inte lätt att hitta. Det går ett stickspår dit, men jag har fortfarande inte hittat stället där det grenar av från huvudspåret, fast jag har

sökt efter det många gånger. Det är ganska nära den delen av spåret där det där tåget försökte döda mig och pappa förra sommaren, kanske fyra eller fem kilometer därifrån. Jag vet inte om jag var mera rädd för det där stället än för att mamma skulle upptäcka att jag hade gått ut (vilket sen hände den här gången). Jag väntade minst tre timmar innan tåget kom, det var tur att jag hade vägkost med: tre Lola chokladstänger, ett paket Chicagotuggummi (två hade ätits förut), en pumpnickel.

Rälsen kommer dit till det där stället mitt i skogen från nånstans längre bort, från väldigt snårig terräng. Och tågen kommer och går längs den. Stickspåret tar slut där mellan träden, så tågen kan åka av rälsen och vända i skogen och åka tillbaka på spåret och dit var de kom ifrån.

Jag låg bakom en bergås under några enbuskar och såg hur ett tåg igen kröp fram ur snåren långsamt och försiktigt. Det kom till slutet av stickspåret, stannade, och började sedan åka av spåret.

Det var enormt stort, fast på natten är det också ganska svårt att veta hur stort nånting är. På något sätt kände jag hur det förändrades, inte så mycket på utsidan så att man kunde ha sett förändringen, men inifrån. Det var som om det vaknat och lystrat till och känt efter i omgivningen, som om det hade gissat att jag var där och såg på.

Jag undrade om det fanns någon ombord det (jag hade en känsla av att om det var någon ombord, så var det inte en människa, åtminstone inte en levande människa).

Plötsligt blev det oerhört kallt, och jag började skaka och mina tänder började skallra. För mig kändes det som om kylan kom från tåget, det var som om det kommit från Nordpolen eller Månen eller något annat riktigt kallt ställe. Jag tog fyra bilder av det med tidsexponering.

Jag låg stilla där i snön och väntade och frös och hörde hur träden knakade och bröts när tåget forcerade snön och gjorde en långsam sväng i skogen och till slut kröp tillbaka upp på spåret.

Det tog minst fyra eller fem timmar. Det var nära att jag kissat på mig och jag tänkte att jag skulle få

stryk för att mamma skulle gå och väcka mig på morgonen och jag skulle inte vara hemma ännu. Jag försökte se på min klocka, men det var för mörkt för att se visarna.

Sedan körde tåget långsamt bort och försvann bakom snåren, och det var inte så kallt längre. Nä jag var helt säker på att det inte skulle komma flera tåg gick jag ner i dalen för att se närmare på spåret.

Ibland hittar man allt möjligt där. En gång hittade jag en papperslapp i snön som visade sig vara en trettio år gammal tredjeklass biljett från Helsingfors till Uleåborg. Nu hittade jag inga tågbiljetter, men en död katt fanns där. Jag tror det var grannens Topi som försvunnit, fast jag kunde inte identifiera den med säkerhet. Den hade blivit alldeles platt och stel och jag kunde se dess tarmar. Det var som om katten blivit slagen med en klubba så stor som ett hus. Det var inte hela katten kvar, det var som om en bit hade tuggats av.

Jag hopade snö över Topi och formade en liten gravsten av snö åt den.

En gång försökte jag följa rälsen för att se var den förenades med stora banan. Jag gick några hundra meter längs stickspåret (terrängen omkring spåret är så snårig att man skulle behöva en motorsåg för att komma igenom där), men sen måste jag vända tillbaka för att lukten av järnväg blev så stark att jag inte kunde andas. Dessutom var jag rädd för att ett tåg skulle komma emot mig. Om ett tåg hade kommit emot mig hade jag inte kunnat komma av spåret på något sätt. Det var nära att jag svimmade, som då en gång i skolan när jag hade 39 graders feber, och ur ögonvrån tyckte jag mig se alltmöjligt konstigt i skuggan av snåren, sådant som jag inte vill komma ihåg, och efteråt insåg jag att lukten av järnväg kanske är giftig om det finns så mycket av den i luften.

Jag går inte dit igen, åtminstone inte innan jag är vuxen och kan köpa en motorsåg och en syreapparat och annat nödvändigt, och när jag inte behöver vara rädd för mamma mera.

När tågen går längs rälsen sover de tydligen på något sätt, och män-

niskor kan styra dem som man kan styra sömngångare.

Jag såg inte det här tåget så tydligt, eftersom det var mörkt och man ser inte så bra i mörkret, men jag kände nog igen tågtypen. Det var ett av dedär stora röda diesel-lokomotiven med en vit förarhytt. Jag hittade en bild av ett sådant i en tågbok i biblioteket. Det var en DV15 tillverkad på Valmets Lokomo-maskinverkstad. Eller så kan det ha varit en DV12 som liknar den ganska mycket. Jag är inte helt säker. Det drog femton vagnar efter sig – jag räknade dem. De var inte passagerarvagnar utan tomma, öppna godsvarnar, sådana som ser ut som djurskelett, som man oftast transporterar traktorer och andra stora maskiner med.

Föregående gång såg jag ett blått tåg som kallas 'platthatt' eller rälsbuss, ett sådant tåg har inget skilt lok. Sådana ser man ibland på dagen också. De transporterar människor, men där tågen vänder var platthattens fönster alldeles svarta, och jag såg inte om det var någon ombord.

Men när jag för första gången besökte stället där tågen vänder såg jag en skymt av ett mycket konstigt tåg, och jag har aldrig sett en bild av ett liknande fast jag har suttit på biblioteket i timmar och sökt igenom alla tågböcker jag har kunnat hitta. Det var format ungefär som en projektil och var mycket strömlinjeformat och såg egentligen mera ut som en rymdraket än ett tåg. Och det såg ut att sväva lite ovanför rälsen. Det skulle jag verkligen vill fotografera så jag kunde visa bilden för någon vuxen som vet mycket om tåg, och fråga vad det egentligen var.

När jag vänt hemåt och kom till en öppnare plats där det var ljusare, tittade jag på klockan. Den var bara tjugo över två, och först var jag lättad men sen blev jag misstänksam. Jag tyckte det hade gått mycket mera tid. Jag tänkte att min klocka hade stannat emellanåt, men hemma visade den nog alldeles rätt tid när jag kollade.

Bara jag skulle hitta min kamera och kunde framkalla bilderna! Mamma skulle vara tvungen att tro mig om hon såg bilderna, fast

annars tror hon inte på nånting, en sån dumbom som hon är. (Hop-pas mamma inte läser det här!) Det känns som om hon inte riktigt tror på att jag finns heller om hon inte kollar upp mig allt emellanåt.

Idag var det förresten källåda och chokladpudding i skolan igen, och man fick förstås inte ta chokladpudding innan man hade ätit en tallrik med källåda. Osmo kräktes på bordet efter att han försökte äta upp sin portion fast han hatar kål mest av allting, och hela bordet var alldeles grönt och slemmigt, och alla andra började också kväljas. Jag var fiffigare och tömde min tallrik under stolen, och sen hämtade jag en stor portion chokladpudding sådär bara.”

”20.1.1976 en ferroequinologists observationer: Jag drömde igen att ett tåg jagade mig längs en väg. Jag klättrade upp på ett tak, men tåget klättrade efter mig längs väggen. Jag vaknade av att jag föll ur sängen och slog huvudet i golvet. Det blev en stor bula. Ljudet av tåg hördes från skogen, alltför nära igen. Jag vågade inte sova mera. På morgonen sökte jag efter spår, men hittade inga.”

”12.4.1976 en ferroequinologists observationer: Jag drömde att jag satt på nosen av ett ånglokomotiv. Det rusade fram med väldig fart.

Först kände jag inte igen omgivningen, men sedan kom vi till Hundböle. På spåret stod två flickor. De höll varann i hand. Flickorna ropade nånting åt mig och skratade och i sista minuten väjde de undan och deras kjolar fladdrade i luftströmmen från tåget. De såg båda ganska bra ut, men jag gillade mera den som hade guldgult hår.

Först såg den andra bekant ut, men sen var det ingen bekant utan någon helt främmande. En liten stund senare kom vi till en plankorsning. Bakom bommen väntade en violett bil. Pappa satt i bilen och såg ledsen ut. Jag viftade och ropade åt pappa att han inte skulle oroa sig för jag mådde redan alldeles bra igen, men han hörde inte.

Sedan darrade loket till under mig och det började kännas konstigt

på något sätt. Vaknet. Och det var inte längre ett ånglok utan ett diesellok. Det talade till pappa längs rälsen, viskade med en sån konstig röst som gjorde mig sömnig, fast jag redan sov. Det sade åt pappa att lägga in ettan och köra ut på rälsen. På något sätt fick det bommen att höjas för tidigt och det förtrollade pappa så han lydde det.

Och vi rammade pappas bil och jag såg hur tåget krossade bilen mot rälsen, lite som lejonet rev sönder den lilla rådjursungen i ”Vår underbara natur”, som mamma ännu lät mig se på teve. Plåt och stål och registerskyltar och blodiga bitar av pappa föll längs banan. Jag såg hans losslitna hand flyga i diket. Pappa gick i bitar tillsammans med bilen, och plötsligt insåg jag att tåget höll på att äta pappa och då började jag skrika och slå med knytnävarna på tåget.

Sen blev tåget mätt och somnade igen. Då föll jag av lokets nos och vaknade i säng och ute ropade ett tåg gällt.

Igår gick jag till biblioteket och slog upp ordet ”ferroequinologist” i ordboken. En med järnvägar som hobby. Pappa sa ibland att han och jag båda var ferroequinologister, men alldeles speciellt jag, för mitt ursprungs skull. Jag förstod inte alls vad han menade med det, och han log och sa att han skulle förklara det nån gång när jag var tillräckligt gammal för att förstå. Men ett tåg dödade pappa, så jag får väl aldrig veta. Och mamma förstår ju ingenting av de här sakerna.”

”14.6.1976, en ferroequinologists observationer: I min dröm var tågen på riktigt elakt humör, och jag drömde att de jagade mig hela natten. Jag sprang hem och gömde mig i skjulet, och där viskade nån plötsligt i mitt öra att tågen hade raksjäl och det var därför de älskade tunnlar och var så elaka. Rösten sa också att min yttersta uppgift var att rädda jungfrun. Jag försökte se den som talade, men när jag vände om var jag plötsligt vaken och i säng och stirrade på min egen nalle.”

”En ferroequinologists observationer” (och den medfarna tågbiljetten som

legat inne i häftet) hamnade i gropen. Till slut hade Rupert återhämtat sig från det sjukliga och farliga tillstånd som hans övergödda fantasi hade försatt honom i. Ändå ville jag inte ta några risker när det gällde sådant som rörde hans barndom. Vi hade aldrig tagit upp hans gamla tågfantasier. Jag anade att han kanske inte ens kom ihåg dem, eller just något annat heller från sin barndom, säkert inga detaljer. Han reste t.o.m. alltid hem från studieorten med tåg, fast det inte fanns någon station i Hundböle och han därför måste göra sig besväret att ta buss eller lifta de sista fyrtio kilometrarna. Det verkade faktiskt som om han hade glömt sin barndom, och det var bra. Jag hade glömt min egen.

Juridikstudierna band hans tankar vid den objektiva realiteten som reagerades av förnuftet och logiken som baserade sig på kalla fakta. Rupert hade inte tid för trams som romaner och filmer, så hans fantasi fick sova i fred.

Men hans liv bestod inte bara av arbete. Han hade några riktigt goda kompisar vid juridiska fakulteten, och med dem brukade han gå ut och spela tennis (Rupert hade med åren blivit en riktig atlet, fast på ett likadant fågelaktigt sätt som far sin). Dessutom hade jag trott mig förstå av hans fåordiga postkort att han redan en längre tid hade umgåtts med en viss ung dam som gick på samma föreläsningar.

Det att Rupert började studera juridik genast efter att han tagit studenten anser jag vara helt min egen förtjänst. När han gjort sin sista ferroequinologistiska expedition som 9-åring insåg jag nånting: efter alla hobbyer som jag ordnat för honom hade han ändå för mycket tid över till att grubbla över sina mystiska fantasier. Jag kunde beslagta hans saker, och jag kunde försäkra mig om att han inte smög ut på nätterna för att göra sina ferroequinologistiska observationer – jag fäste t.ex. en bjällra vid hans dörr, och en till vid hans fönster, och gömde undan hans kängor till natten. Men jag kunde ju inte kontrollera tankarna i hans huvud. Jag måste alltså komma på ett sätt att få Rupert att frivilligt använda sitt huvud till något sunt och rationellt.

Gunnar hade nån gång lämnat en tjock lagbok hos mig. Jag hade tillfälligt satt upp den på en hylla med

encyklopedier och glömt bort den för flera år. Nu släpade jag denna stora lunta till Ruperts små späda armar. Jag sade åt honom att det var hans fars bok som han ville att sonen skulle få när han var tillräckligt gammal för att läsa den (och det kunde mycket väl ha varit sant). Jag sa att hans far hade sagt åt mig att ge honom fem mark för varje sida han lärde sig utantill.

Till en början verkade pojken miss-tänksam. Det gick ett par dagar. Sedan räknade han hur många sidor det fanns i boken och multiplicerade det med fem. Han gick och tittade på glänsande cyklar med 10 växlar i Hundböle Cykel och Motor, och snart tillbringade han största delen av sin fritid med att studera lagboken.

Jag betalade jublande pengarna som han inkasserade efter att ha förhört enligt spelets regler. Småningom upphörde hans mardrömmar och han var fri sin ångest och sina tvångsförställningar om tåg. Det var överraskande snabbt han fick ihop till en cykel, men hans läsande tog upp så mycket tid att han inte just hann åka med sitt växelunder; t.o.m. i drömmen blåddrade han i sin lagbok, mumlade om lagparagrafer och räknade pengarna som han redan förtjänat och de som han skulle förtjäna.

En boren jurist, tänkte jag stolt.

På våren 1991 utexaminerades Rupert med de bästa vitsorden, och jag köpte honom en guld-Rolox till examensgåva med mina besparingar (jag skäms inte att medge att jag grät av lycka i ett par månader och slutligen fick en otrevlig ögoninflammation). Han började jobba i en liten men väl ansedd lagbyrå i huvudstaden, och flyttade ihop med sin flickvän Birgitta, som utexaminerades strax efter Rupert och fick ett jobb i samma firma.

Birgitta Susanne Donner var en god och förnuftig flicka, jag hade träffat henne ett par gånger och jag kunde utan kval överlåta Rupert i hennes hägn. Jag kunde se att hon skulle bli en pålitlig och uppfriskande livskamrat åt Rupert, och säkert också en öm mor åt mina barnbarn, sedan när det unga paret fick tid att tänka på tillökning i familjen. Jag hade själv också börjat träffa en viss tilldragande person mera regelbundet, nu när jag inte längre behövde oro mig för Rupert. Det var inte särskilt allvarligt, och i en liten by som Hundböle skulle det ha blivit för

mycket prat och bråk om vi umgåtts öppet, för min vän var ju en lärare och därför under luppen så att säga hela tiden. Ibland stack sig min vän ändå in för en kopp kvällskaffe, och ibland hände det sig att vi vaknade nos mot nos på morgonen.

Det skulle vara fint att sluta här, med bilden av den framgångsrika sonen och den lyckliga modern. Men de lyckliga slutna brukar i verkliga livet bara vara mellanetapper på vägen mot ett mera slutligt och mindre lyckligt slut – till slut får maskarna oss alltid, på ett eller annat sätt. Det var hett i slutet av juli 1994 när tågen beblandade sig i min sons liv igen.

Rupert och Birgitta hade länge varit mycket upptagna på jobbet, och ibland gick det flera dagar utan att jag kunde nå dem ens per telefon, och då plågades jag av den förvillade tanken att min son på något sätt hade utplånats från jorden och att jag aldrig mera skulle träffa honom. Till slut lyckades de ändå ta ett par dagar ledigt och kom och vistades hos mig ett helt veckoslut.

Det piggade upp mig att träffa dem, men samtidigt blev jag oväntat beklämd.

På söndag bestämde vi oss för att fara på picknick. Dagen dallrade av hetta och granna färger, och om man lägger de tankspritt omkring surrande trollsländorna till bilden, får man en av de där dagarna som egentligen borde ramas in och hängas på väggen i vardagsrummet för att hjälpa oss genom kommande vintrar. Jag packade en korg med saft, medwurstsmörgåsar, och en chokladkaka dekorerad med körsbär, som jag bakat Ruperts annalkande 29-årsdag till ära. Vi körde längs småvägar i Ruperts nya lilla röda bil tills vi kom till foten av Fårabacken. Den steg som ett långsluttande grönt fält mot den töcknigt blåa himlen. I enlighet med sitt namn fungerade Fårabacken som betesmark för fåren; de stod här och där i vita klungor, och ibland satte de igång att bäa i kapp.

Vi lämnade bilen i skuggan av en stor björk och följde en stig som gick ner längs en stenmur på den allt brantare bortre sidan av Fårabacken (till slut blev Fårabacken Fåraberg), och till slut nådde vi vårt mål, en gräsäng som växte bredvid den upphöjda järnvägen. Bredvid ängen porlade Gumsebacken glatt och svalt.

Jag bredde ut en vit duk på marken, dukade bordet och bjöd det unga paret att hugga in innan hettan och flugorna gjorde det. Vi åt, och plötsligt steg Rupert upp och deklamerade, med brödsmlorna yrande ur munnen, att Birgitta och han hade förlovat sig två veckor förut.

Jag nästan kiknade på min smörgås.

Jag såg på min son, som stirrade på mig som om han väntat sig en uppläxning. Han var nervös, för han var inte säker på hur jag skulle förhålla mig, men det var tydligt att han var mycket lycklig, och den plötsliga insikten fick mig att skratta högt av pur livsglädje.

– Vad är det som är så lustigt? frågade Birgitta lite misstänksamt, men sedan brast hon ut i ett stort grin. En så vacker flicka, suckade jag. Jag visste redan vad jag skulle ge dem i bröllopspresent: universums vackraste golvklocka av ädelträ!

Med ett lättat leende satte sig Rupert ner igen för att fortsätta med måltiden.

Plötsligt kom jag att tänka på ögonblicket då Rupert blev till. Jag kom inte ihåg så mycket av det, bara att Gunnar och jag hade haft intimt samröre och preventivmedlen hade svikit på något sätt, men i varje fall var Rupert nu här framför mig, lycklig, stilig och framgångsrik i sitt liv som jurist, med slips om halsen.

”Jag tänker ofta på ögonblicket då Rupert blev till. Gunnar tog mig på en åktur med sin nya motorcykel – på den tiden var han ännu en ganska vild själ, på sitt eget, prydligt diskreta sätt. Han hade läderjacka också. Fast det var inte någon sliten svart hojrock utan en fin brun italiensk jacka, den var säkert otroligt dyr. Jag såg honom ofta på Lusthuset, på den tiden var där alltid fullt på lördagarna, nu har det ju varit stängt länge redan, folk åker ju till stan nuförtiden. Jag gick ibland dit för att dansa och se på folk. Han hade visat intresse för mig redan länge (så verkade det för mig i alla fall, man kunde aldrig vara säker på det med honom), och fast jag inte egentligen tänkte på honom gillade jag hans tystlåtna självsäkerhet och att alla brukade se på honom, och jag gick med på att åka med honom när han bad mig.

Vi åkte längs småvägarna här i trakten och stannade till slut för att smutta på lite vitt vin mitt i en liten stämningsfull lund. Gunnar sade att han verkligen gillade min näsa, och sedan förförde han mig.

Egentligen ville jag fortfarande inte ha honom, men ändå lät jag honom göra det. Det var egentligen riktigt trevligt, han älskade mig på ett så lätt-samt sätt. Jag höll i hans slips och log hela tiden. Gräset kittlade mina skin-kor. Han lovade dra ut i god tid innan han fick orgasm, och jag tror att han faktiskt skulle ha gjort det, för han var en perfekt gentleman och jag visste att jag kunde lita på honom i allt.

Till slut kände jag hur hans rytm blev snabbare. Hans muskler spände sig. Jag minns att jag hörde ljudet av ett tåg, banan gick nästan alldeles nära, jag hade inte tänkt på det förut. Gunnar stretade mot min famn som ett fångat djur, jag hade vecklat benen om hans rygg så att han inte kunde komma loss från mig i tid. Jag var alldeles säker på att han skulle vara förbannad, men han bara såg på mig lite sorgset, kysste mig på kinden och körde mig tillbaka till dansbanan. Där dansade vi en vals innan han funder-samt åkte bort.

Jag visste att ett nytt liv hade bör-jat utvecklas inuti mig, och sex veckor senare bestyrkte läkaren det.”

(Från E.N:s oskrivna drömdag-bok)

Jag hajade till från mina funderingar.

Plötsligt hade fåren längre bort börjat bäa vilt. Jag såg hur de började rulla nerför branten som om de hade brättom någonstans.

– Det kommer ett tåg, sade Ru-pert.

Inte förrän nu hade jag märkt att hans fritidsslips var prydd med små Kalle Ankor – han hade alltså inte glömt sin barndom helt och hållet. Vinden som blåst upp ryckte under-sökande i slipsen och fick hans vita krage att fladdra som vingarna på en kalfjäril.

– Vad sa du? frågade jag.

– Det kommer ett tåg, upprepade Rupert med ett leende och pekade mot fåren. Jag satte ner min smörgås och vände mig för att se.

Järnvägen gick längs åsen av Få-rabacken; den dök ut från den svala skymningen i granskogen till gläntan

som vilade i hettan, och försvann se-dan in i en lång kall tunnel som hade grävts genom Fåraberget. Öppningen till tunneln, som andades mörker, låg ovanför oss, på en hög vall byggd av stora stenar. Det allt högre ljudet av metalliskt slammer och dundrandet av hundratals metallhjul mot järnrälsar dränkte protesterna från de upprörda fåren. Ett snabbt rött ellok dök fram. En ändlös rad mörka godsvagnar slamrade efter det in på gläntan.

Instinktivt såg jag på klockan: den var 13.27.

Det rytmiska oljudet jagade fåren; slutligen fyllde det hela landskapet och begravnade fåren skrik under sig som ett jordskred. Rupert tog sin fäst-mös hand, kysste henne och sade se-dan nånting som jag inte hörde. Hon skrattade. Ovanför oss fladdrade en nervös fjäril, vars torrt bruna gestalt fick mig att tänka på löven som faller om hösten.

Tåget tecknade nu ett streck i rö-relse över hela gläntan. Vagn för vagn trängde det in i tunneln ovanför oss och skymde undan solen som gassade ovanför Fåraberget. Istället hamnade vi i ett hypnotiskt, snabbt växlande mörker och ljus. Dammet från järn-vägsvallen började dala ner på oss. En aning irriterad sneglade jag uppåt och tänkte att jag borde skydda vår mat-säck innan den började smaka alltför mycket av sand.

Just då var det nånting som loss-nade från det mörka tåget och bör-jade gunga ner mot oss.

Med blicken följde jag föremålets bana längs den dammgråa himlen; det snurrade och gungade och blev större och större. Förtrollad stirrade jag på det. Plötsligt insåg jag att det var på väg rakt mot oss och sannolikt skulle falla mitt i vår picknickdukning.

Jag öppnade munnen för att ropa en varning åt Rupert och Birgitta, men råkade dra in damm i lungorna och fick en häftig hostattack så att jag inte kunde säga något. Dessutom för-blindade dammet mig, och jag kunde bara hosta och vifta med händerna, och hoppas att de andra skulle förstå att de skulle springa längre bort.

Mitt i skramlet och dundret hörde jag ett krasande ljud, som om ett ägg krossats.

Jag tvingade mina rinnande ögon att öppnas och såg dunkelt hur Ru-pert slängde med handen som om

han hälsat på en gammal bekant som han inte hade sett på flera år, och ett föremål som hade formen av ett mörkben studsade från hans huvud och föll i bäcken. Rupert for omkull och landade på ryggen i gräset. Bir-gittas gälla pip trängde in i mina öron genom tågets enformiga mässande.

– Har vi ägg med oss? skrek jag vettlöst och började hosta igen.

Hon skakade på huvudet och pe-kade med ett darrande finger på Ru-pert som låg med benen utsträckta i backen och såg ut som om han sov. Om man såg närmare på honom kunde man se att hans förr så prydliga bena helt enkelt var försvunnen nu.

Birgitta igångsatte en ursinling juri-disk kamp mot Statens Järnvägar.

SJ medgav att metallföremålet som krossat Ruperts skalle faktiskt hade kommit från tåget som rusade förbi oss, närmare bestämt från låssystem-et på dörren till den 28:e godsvag-nen. Representanten för järnvägen uttryckte sin förvåning över att delen kunde ha lossnat över huvud taget, för det var i princip inte möjligt, eftersom tåget hade inspekterats noggrant en-ligt alla tågtrafikens regler innan det startade. Det lät som om han menade att det egentligen var *vi* som borde misstänkas för något illasinnat fiffel, för sabotage av deras dyra fina tåg. SJ var mycket oroligt för delen som lossnat. För Ruperts skull verkade järnvägs-människorna inte vara sär-skilt ledsna – om man skalade bort de platta och tillgjorda kondoleanserna från ytan, tycktes SJ:s grundinställning vara *”Saker händer, än sen då? Ni skulle ha hållit er på avstånd från vår järnväg!”*

Jag ville bli förbannad på honom och riva hans viktigpetterhuvud av hans sluttande axlar, men det verkade som om skräcködlan försvunnit från mina inre jaktmarker, och istället för energiskt raseri lyckades jag känna endast gränslös trötthet och uppgi-venhet.

Det blev ingen riktig överenskom-melse i fråga om ersättningar: Birgitta yrkade på trettio miljoner, och järnvä-gen ville inte betala ett penni mer än sjukhusavgifterna – redan det att de betalade sjukhusräkningen var näm-ligen ett bevis på hur SJ i sin stora välvilja överskred alla lagliga obligatio-ner, sade järnvägens representant och

förmanade oss för att vi var så giriga. Andfått svor Birgitta åt mig att hon skulle tvinga järnvägen att betala dyra pengar, och med hjälp av olika taktiska rättsärenden kunde hon förstöra hela Finlands järnvägssystem om det inte hjälpte med mindre att få SJ att ta fullt ansvar för Ruperts skallfraktur och de möjliga följderna av den.

Jag tänkte för mig själv att Birgitta skulle lugna sig med tiden och hennes stormande raseri skulle bedarra, och fem månader senare gick det också så: skamset ringde hon mig och sa att hon inte orkade attackera vindkvarnar mera. Jag sa att för min del fick vindkvarnarna fortsätta snurra och tågen gå, det gick ju inte att få det skedda ogjort mera.

När Rupert vaknade kände han inte igen Birgitta mera. Han bara stirrade förläget på väggarna i sin sjukhusavdelning, snurrade tummarna, och frågade till slut Birgitta, som stod darrande bredvid sängen, om nådiga frun råkade ha med sig något Chicago-tuggummi.

– Och det jädrans tuggummimärket har inte tillverkats på årtal! Birgitta suckade när vi satt i sjukhuskaféet och grubblade över hur allting hade förlöpt.

Läkarna hade sagt att Rupert inte skulle komma ihåg Birgitta någonsin mera, inte helt och fullt. Den delen av Ruperts hjärna där alla minnen av Birgitta hade funnits hade nämligen lidit oåterkalleligt allvarliga skador.

– För mig är han alltså på sätt och vis död, konstaterade den olyckliga fästmon, och jag kunde inte komma på några vettiga motargument, så jag tryckte munnen full med bulle från kanten.

Förutom hans minnen om Birgitta hade den förstörda delen av Ruperts hjärna innehållit hans hela juridiska utbildning och vissa andra ganska viktiga saker. Mig kom Rupert dock ihåg. Genast efter tuggummit hade han börjat längta efter sin mamma. Och han mindes Lola-chokladstängerna (fast de inte heller tillverkades mera, vilket vi måste medge senare till Ruperts stora sorg) och Kalle Anka och tågen och sin faders död och alla sin barndoms mardrömmar. I själva verket kom han ihåg allting alldeles utmärkt – fram till sitt nionde levnadsår.

Det är förstaeligt att förlovningen bröts. Rupert återvände till sitt barn-

domshem. Han hade tillbringat sex månader på sjukhus. Under tiden hade sommarjorden svepts in i vinterns famn med avlödade grenar.

Det tog sin tid att bli van vid gestalten som stilla tigande vandrade från rum till rum i mitt hus. Han sade inte mycket annat än att han ibland bad mig köpa något gott i butiken, eller frågade efter sina saker som jag hade fört bort för länge sedan. Det var Rupert, men det var inte han ändå. Detta var en sorts anakronistisk person: gestalten såg ut som den vuxna jurist-Rupert, och de skrämde ögonen och sinnet hos barn-Rupert, som redan en gång lämnat hän. Den observerade gården genom fönstren, knäppte nervöst med sina fingerleder och smög omkring som ett spöke. Den grunnade på tankar som doldes för mig. Den blev rädd för sin egen spegelbild som hade blivit så främmande och obekant.

Jag skulle ha skrikit om jag hade orkat med sådant, men jag var trött och apatisk och trodde inte att jag nånsin mera skulle orka göra nånting särskilt rafflande. Luften jag andades var tunn och unken.

– Rupert, sade jag till slut. – Det kan inte fortsätta såhär så länge mera. Nånting måste hända. Nånting.

Jag visste inte riktigt själv heller vad det var jag försökte säga, och jag hade väl talat mera till mig själv än till honom, men den anakronistiska Rupert såg på mig och nickade som om han vetat exakt vad jag menade.

Månaderna gick utanför vårt hus. Inomhus hade tiden först stannat och sedan blandats bort helt i och med att den anakronistiska Rupert kom hem.

Jag stannade hemma med Rupert. Miriam träffade jag inte heller mer än i förbifarten; i butiken, i byn, på vägen, i raffären. Ibland tyckte jag det var som om vi aldrig hade känt varandra alls, så avlägset betedde vi oss mot varandra. Jag bjöd inte hem henne, och hon var tillräckligt intelligent för att inte komma utan inbjudan. Jag orkade helt enkelt inte prata med människor, hela tiden förklara för mig själv och för andra varför Rupert var sådan han var nu och hur skadad hans hjärna var; jag stod inte ut med folks empatiska, fuktiga blickar, jag ville inte se min son genom främmande människors medlidsamma ögon som bara

fick mig att känna mig eländig och att tycka synd om ett väsen som nyligen hade varit en framgångsrik jurist, men som nu var nånting helt annat.

Jag hade aldrig varit någon regelbunden gäst vid festerna i Hundböle, eller över huvud taget social av mig, och nu fryste jag ner mina få kontakter till ortsborna till att omfatta artiga julkort, inget mer. Jag ville inte se folk i ögonen och inse att jag nuförtiden var ”den stackars mamman till den där invalidjuristen” istället för fröken Emma Näktergal. Jag ville inte att min son, ”den där invalidjuristen”, skulle bli en av de permanenta officiella konstigheterna i Hundböle. Jag måste hitta på nånting som skulle hjälpa både mig och Rupert att klara av den här nya situationen, jag måste hitta en bra lösning, och jag ville göra det ensam, för mig själv.

Under första veckan av februari dök läraren upp på ett överraskande besök hos mig.

Hon hade färgat sitt vackra guldgula hår djupt tankfullt rött. Hon hade ökat lite i vikt, men en viss trindhet passade Mirjam och fick henne att se ännu mera sensuell ut. Min sensualitet däremot var på nedgående.

Det hade blivit mycket grått i mitt svarta hår under de senaste veckorna, och någonting konstigt i mitt undermedvetna hade fått mig att hålla håret kortklippt sedan Rupert hade knäckt skallen. Jag hade magrat också, och hade småningom börjat se de första tydliga tecknen på åldrande hos mig själv (bittert nog kunde jag skilja dem från de tidigare tecknen på mogenhet först nu).

Vi kramade om varann, och kystes också, men inte längre som älskande utan som vänner, och jag tyckte mig känna den lättsamma bismaken av farväl på hennes läppar. Vi drack en kopp kaffe, åt salta kex och pratade om ditt och datt.

Mirjam förundrade sig över inbrottet i vägarbetsområdet vid Byrackskurvan; en del dynamit hade försvunnit och lärarna hade uppmanats hålla ett öga på sina elever ifall någon av dem råkade ha sprängmedel i sin pulpet eller skolväska. Jag påminde henne om att det inte var första gången något sådant hänt i Hundböle, sprängmedel hade ju stulits förut också.

Vi förfasade oss över nutidens omoraliska små kackerlackor. De stul-

na sprängmedlen hade antingen sålts vidare, eller så fanns det en ganska stor gömma någonstans i närheten – vi förutspådde att inom den närmaste tiden kunde man vänta sig att någon del av Hundböle skulle sprängas i luften (och jag för min del tyckte i hemlighet att tanken var riktigt lockande).

Jag frågade om Mirjam fortfarande skrev sina noveller, och hon sade att hon snart skulle skicka dem till ett förlag. Hon frågade artigt om jag kanske ville läsa hennes skrivelser och ge feedback. Jag avböjde den äran, jag förstod mig ju inte alls på fiktion för jag läste ju bara faktaböcker.

Överraskande nog kom Rupert ut ur sitt rum för att hälsa på sin gamla lärare. Som vanligt hade han på sig en vit skjorta, väst, Kalle Anka-slipsen och gråa kostymbyxor (som han visserligen kände sig lite obekvämt i, som vilken som helst nioåring). Till en början verkade han alldeles vettig, till och med vuxet saklig, och Mirjam såg på mig med ett glatt, överraskat leende; – *Det är väl inget fel på honom?* frågade hennes ögon. Sedan sprängde Rupert illusionen genom att börja fråga Mirjam om sin matematikläxa: hur många sidor hade klassen gjort medan han hade varit på sjukhuset? Och kunde läraren ge honom stödundervisning, han tyckte det var så svårt med bråktal?

Mirjam knyckte till sig sin handväska, mumlade hej hej och skyndade sig ut med tårar i ögonen, och den anakronistiska Rupert blev kvar och stirrade förundrat efter henne.

De nattliga ljuden från tågen fick regelbundet Rupert att falla ur sin säng, och ofta måste man plåstra om honom efteråt – en vuxen man faller nämligen mycket hårdare än en liten pojke. Han stannade inomhus mycket. Det passade mig, jag ville inte att han skulle gå ut och bli retad av grannskapets barn, som kunde kasta stenar på honom.

På onsdagarna gick Rupert till brevlådan och såg besviknen ut då han kom tillbaka, och när jag slutligen fäste uppmärksamhet vid det, insåg jag att han väntade på sin Kalle Anka.

Jag visste inte om det var klokt att göra så, men i varje fall prenumererade jag på tidningen igen, efter 20 års paus (men den hade börjat utkomma på torsdagar, vilket gav Rupert diarre). Jag tyckte inte längre att jag bor-

de eller ens kunde kontrollera vad han läste, gjorde eller såg på i teve. Vad Ruperts fantasi anbelangade fick han klara sig själv nu. Jag orkade inte gå till storattack mot fantastiken en gång till – det var slutkrigat för min del, min inre skräcködlan hade begravts under allt som hänt och under trycket förvandlats till en olja som fördunklade mitt inre.

Ibland bläddrade Rupert i böckerna som han fann i bokhyllan: encyklopedier och biografier och en tjock diktantologi som jag visst hade fått av Mirjam. Ett par gånger såg jag honom hålla den där första lagboken också, den som han lärt sig utantill; han fingrade osäkert på den och ställde den sen alltid tillbaka utan att öppna den.

Jag vet inte hur mycket min son förstod av böckerna han tittade på och om vad som hänt med honom. Ibland verkade han vara den där intelligenten och skarpa juristen som han hade varit endast några månader tidigare, och sen var han igen ett bortkommet stort barn med Armanikostymer och femhundramarksslipsar på sig, och kunde grubbla i timtal över historien om de fyrkantiga äggen som han läst i anktidningen. De två sidorna tycktes tävla om livsutrymmet inom honom, och oftast var han nånting mitt emellan.

Ibland tecknade Rupert konstiga små bilder som han genast rev i små bitar och brände i bastuugnen. Jag fick för mig att han försökte teckna Birgitta och allt annat han förlorat genom olyckan, som spökade i hans sinne som dunkla drömbilder.

Den gamla Timexklockan ståtade igen på hans handled, fast jag måste gå och köpa en ny, längre rem till den från Hundböle Uraffär – han ville inte riktigt tro på att den guldglänsande Rolexklockan i byrålådan faktiskt tillhörde honom.

Allt det här smälte samman till en dvala fylld med förväntan, sammanhållet av klockornas tickande, upprepade vardagsrutiner, och min tro på att nånting skulle hända. Nånting som skulle ge mig nycklarna till en lösning, en väg ut ur den där låsta drömmen som jag vägrade tro att skulle fortsätta på samma sätt i all oändlighet (så ogrundad som en sådan subjektiv fix idé än är om man ser på den objektivt).

I mars fick vi hård nattfrost. Revbenen på vårt hus knakade i famnen på ky-

lan, och ibland, strax innan jag somnade, föreställde jag mig att väggarna omkring mig skulle spricka sönder och vinter rusa in och frysa ner mig som en hård naken staty i min säng. Jag drömde om en fasansfull kyla som vällde in över mig.

Ibland vaknade jag och visste inte vem eller var jag var – jag måste smyga omkring i huset och gå och kika in på den sovande Rupert, och undersöka sakerna jag fann omkring mig, som om de var bevismaterial som kunde placera mig tillbaka i mitt eget liv.

Den sista veckan den månaden, klockan 01.12 på natten mellan torsdag och fredag, vaknade jag av att de svaga ljuden av startförberedelser sippade upp genom golvplankorna.

Rupert hade slunkit ut om natten förut också, men jag hade aldrig upptäckt det förrän efteråt av de våta kängorna och spåren i snön. En plötslig upphetsning störtade genom de tilltappade gångarna i mitt sinne och livade också upp mitt domnade kött – jag drog en tjock morgonrock på mig och rusade nerför de kalla trapporna.

Jag slog upp ytterdörren. Rupert stod på gården med skidor och stavar i hand och ryggsäck på ryggen och stirrade på mig. Han var kanske lite skrämmd, för han trodde väl att han skulle bli utskälld, men samtidigt anade jag en ovanlig beslutsamhet hos honom – det var ett faktum att han tänkte åka någonstans och att jag inte skulle kunna göra något åt saken.

Det passade mig.

Jag lät den iskalla svarta nattluften fylla mina lungor och absorberas i mitt blodsystem. Himlen som spred ut sig ovanför oss tycktes öppna sig direkt till de kalla salarna i rymden. Stjärnorna var njugga med sitt ljus, men mitt ibland dem hängde månen stor och grann, men samtidigt sörjde den över sin inbillade underlägsenhet. Det var ett par nätter ännu tills den skulle vara fullständigt rund och verkligen skulle kunna gona sig i sitt eget ljus. Frosten fick det svartvita landskapet att knastra och smälla som om det varit en skål riskrisp i tjock sockermjolk som Rupert brukade äta på morgonen.

Jag huttrade i min morgonrock och vi stirrade på varann utan att säga nånting, jag och Rupert, sedan bröt jag tystnaden. – Var inte rädd, inte blir det minkfoder av dig. (Jag kom nämligen ihåg min hotelse för

tjugo år sedan, och det gjorde visst Rupert också, för han såg lite lättad ut.) – Gamle Jägarsköld dog dessutom av en hjärtattack när han var ute och jagade harar förra hösten, och hans kritter är nu på Helsingforsdöttrarnas ansvar, och vi har en ny polis också som jag inte skulle vilja försöka muta. Men om du skulle vänta lite innan du åker. Den här gången följer jag med dig, om du inte har något emot det. Vem vet, kanske jag också blir ferroequinologist.

Rupert tycktes rynka pannan tankfullt under sin bredhättade stetson, men nickade sedan. Fällan av hans gråa poplinkappa släpade i marken. Runt halsen hade han en halvlång röd halsduk och på huvudet hade han ett par svarta öronlappar. Han såg inte alls ut som en hjärnskadad man som tänkte som en nioåring. Han såg ut som en civiliserad herreman som efter en teaterkväll ville ha lite frisk luft innan han skulle ta sig en sängfösare, läsa några rader av Dostojevskij, och sedan dra sig tillbaka för natten.

Jag klädde mig så snabbt jag kunde, sökte fram mina skidkängor, låste dörrarna och hämtade mina gamla Järvinenskidor från lidret där de hade tillbringat de senaste tjugo åren. Sen började vi skida mot det skogsdämda mörkret, pojken med den fladdrande kappfällan först och mamman med de slintande skidorna och snubblande på de ovana stavarna efter.

De hårda drivorna förde oss överklätt lätt framåt mellan tallpelarna, och tiden gick. Ibland sneglade jag på min klocka som tickade allt djupare in i natten. Rupert var snabbare än jag, han rent av flög framför mig, men lyckligtvis stannade han emellanåt för att vänta på sin klumpigare färdkamrat.

Jag förlorade snabbt mitt sinne för riktningen. Det passade mig bra. Jag ville inte egentligen veta vart jag var på väg – eller varför. På det ytliga planet klamrade jag mig fast vid förklaringen att jag var där för att se efter Rupert, för att äntligen visa honom att hans fantasier om tågen var rena rama villan. Jag dristades inte vara ärlig mot mig själv, inte medge att jag agerade på ren instinkt. Sist och slutligen är ju instinkt inget annat än en sorts psykologisk slant som man kastar i luften. Och att sköta viktiga saker på basen av instinkt är

ungefär lika fiffigt som att välja rätt väg genom att singla slant (som de där irrationella ankorna gjorde i en av Ruperts favorithistorier). Men den natten steg jag utanför rationaliteten för ett ögonblick, kanske det var för att se en glimt av vad där egentligen fanns; den här enda gången kände jag ett pockande instinktivt behov att följa min son på den irrationella resan till kärnan av hans fantasibild.

En av landets längsta järnvägstunnlar gick genom Fåraberget, vars massiva klippor vi delvis åkte runt, delvis över. På något sätt klarade vi också av det stora övergivna stenbrottet, fast det betydde att vi måste bära våra skidor, mödosamt klättra över isiga bumlingar, och akta oss för de djupa schakt som öppnade sig i skugorna mellan stenarna.

Till slut kom vi till ett område där jag aldrig varit förut, fast jag var infödd i trakten. Orsaken var solklar: det såg ut som om man inte kunde nå det via någon väg eller stig. Trots att det enligt min uppskattning var endast omkring tio kilometer till de närmaste husen och hela kyrkbyn, var terrängen så oerhört besvärlig att området var väl skyddat mot bärplockare, jägare och andra tillfälliga vandrare. Det var kärrmark, tät granskog, ovänliga gryt, fallna murknande träd, halvt kollapsade rostiga taggtrådsstängsel som någon okänd av någon okänd orsak hade satt upp i terrängen och sedan glömt bort.

De översta grenarna på de urgamla träden fångade det dallrande månskenet innan det hann ned till den snöiga marken, och vi vadade fram i djupt mörker. Naturen använde verkligen alla sina medel till att få oss att vända om från vår rutt. Och jag skulle ha vänt, många många gånger, om inte Ruperts bleka gestalt hade åkt förut så målmedvetet och bestämt. Han kände till rutten, också då den gick genom snåren som såg ogenomträngliga ut. Ibland tedde han sig som något mytologiskt andeväsen som hade sänts för att leda mig genom dödsrikets djupa dalar, och jag måste påminna mig själv om att han faktiskt var bara den där hjärnskadade föredetta juristen, som jag visste att han var.

Vi åkte nerför en brant men kort backe som förde oss ut ur skogen och fram till banan. Vi avancerade ett par kilometer längsmed banan som lystes

upp av månskenet. Sedan gick vi över rälsen.

– Vi måste åka den här vägen, ropade Rupert över axeln, och med halsduken fladdrande åkte han ner mot skogen, som på andra sidan banan såg ännu mera frånstötande och motsträvigt ut.

Jag såg på min klocka. 03.21. Vi hade åkt i ett par timmar.

– Sticksåret är visst någonstans i närheten men det är omöjligt att hitta, fortsatte Ruperts röst dämpat. – Men om vi åker den här vägen kommer vi rakt till det ställe dit det gömda sticksåret leder.

Jag följde gestalten klädd i poplinkappa och hatt in bland trädens mörka katakomber.

Den torra och mycket täta granskogen gjorde det mycket svårt att komma fram.

När jag tittade uppåt, såg jag inte en skymt av himlen, bara ett grått nätverk av döda grenar som stängde ut månskenet någonstans ovanför träden. De mumifierade grenarna fastnade i min yllekappa. De drog av mig halsduken. De klöste mitt ansikte och försökte komma åt mina ögon med sina skarpa taggar. Gång på gång kämpade jag mig loss från deras grepp, och tog emot snön och isen och grenbitarna som regnade på mig, och sedan följde jag igen, med händerna som skydd för ansiktet, susandet av skidor och ljudet av bristande grenar som hördes från det okända, tills följande hinder återigen tvingade mig att stanna.

Jag var rädd att Rupert inte skulle vänta på mig, utan att han skulle försvinna och lämna mig att irra ensam i det där virrvarret av trån och snö. Jag kunde inte alls förutspå min sons tankegångar. På sätt och vis var han ännu min egen kära pojke (vars tankegångar visserligen aldrig riktigt hade tätt sig desto mera förstäligen än en kinesisk opera för mig), och biland såg honom fortfarande som min framgångsrika vuxna juristson som tillfälligt bodde hos mig för att vila upp sig. Men i och med hjärnskadan hade den här nya sidan dykt upp hos honom, den märkliga kombinationen av de två – den anakronistiske Rupert, en hemlighetsfull och ofta tungsint främling vars göranden och icke-göranden jag var fullständig oförmögen att kunna förutspå eller kontrollera.

Vi pulsade i den krasande trängseln mellan döda trädstammar i ett par tre timmar, över en sträcka på omkring tio kilometer. I alla fall kändes det som tio kilometer, men det skulle inte förvåna mig om det var mindre, kanske endast ett par hundra meter, eller kanske mycket längre.

Ibland såg jag Rupert skymta framför mig som en skugga bland skuggor, sedan såg jag inte honom på en stund och jag trodde att han hade försvunnit, men när jag för tusende gången, med händerna för ansiktet, hade trängt mig igenom granar som dött i varandras famnar, såg jag honom igen.

Träden stod glesare och släppte lite månsken igenom grenarna; någonstans högt uppe skymtade månens bleka skiva. Efter den långa ansträngande uppførsbacken hade Rupert stannat bland några enbuskar för att vänta på mig. Han stod lutande på sina stavar och stirrade stint framför sig.

– Den är där, viskade han när jag skyndat fram till honom. – Vi är framme.

Framför oss låg ett dalliknande lågland, som en bassäng fylld av mörker, med snöiga träd som sträckte sig upp mot himlens mörka fällor från botten. Och ett stenkast från stället där vi stod fanns ett stickspår. Jag såg inte hela spåret, men här och där mellan träden glimtade den dunkla rälsen fram. Spåret kom från andra sidan skogen, från en likadan (eller kanske ännu värre) snårig kärna av mörker som vi just hade forcerat; det gick mellan träden på en låg vall tills det plötsligt tog slut mitt bland granarna, som om det klippts av med en väldig sax.

Jag rynkade pannan. En järnväg skall inte ta slut på det där sättet. Där banan tar slut skall det finnas ett ordentligt hinder, så att inte tågen i misstag kan köra för långt och falla av rälsen! Banan verkade annars också vara på helt fel ställe. Kanske någon hade ritat ett streck på fel ställe på en karta på något skrivbord, och när man slutligen hade insett misstaget hade männen som byggt banan mitt i skogen helt enkelt lämnat jobbet på hälft och gått iväg under svordomar och skratt och hånande ingenjörernas klyftighet.

Jag drog in den märkliga doften av järnväg i mina näsborrar. Den kändes

mycket starkare här än någon annanstans. – Och det här stället är ...

– Stället där tågen vänder, sade Rupert tystlåtet. Han verkade generad, eller kanske det var nervositet.

Frosten modellerade flisiga moln av hans andedräkt, och de flerdubbla skuggorna från träden gömde hans ansiktsdrag från månens ljus och mina ögon. Han tog loss skidorna, stack stavarna i snön bredvid sig och lade sig ner.

Jag följde hans exempel.

– När av dem borde komma snart. Ibland måste man vänta riktigt länge på dem, men jag har märkt att man inte behöver bekymra sig för hur tiden går medan man är här. Har du en klocka med dig?

Jag drog undan ärmen och försökte hitta lite månsken men mörkret täckte envist klockans visare, och jag kunde inte se dem hur jag än kisade och lyfte på armen.

– Var är din egen klocka? frågade jag då.

Rupert sade att hans Timex brukade stanna under de ferroequilogistiska expeditionerna, och han gitte inte mera ha den med sig eftersom det inte kunde vara bra för klockmaskineriet i längden att stanna om och om på det viset.

Jag lyfte min egen klocka till örat för att försöka höra om den tickade.

Jag hörde inget, men det kan hända att mina öron var för frusna. Dessutom gick det en nästan obefintlig vindpust mellan träden, men den fick den torra skogen att rissla och rassla omkring oss hela tiden, vilket inte gjorde det lättare att höra klockan.

Överraskande frågade Rupert om jag ville ha hälften av hans Tuplachoklad. Först tänkte jag automatiskt tacka nej, men sen insåg jag att jag kände mig sugen efter choklad, riktigt sugen, för första gången sen jag var barn. Rupert tog fram chokladstången från sin ryggsäck och gav mig den ena biten. Sedan svepte han poplinkappan tätare om sig och intog en bekväm ställning, som vilken som helst erfaren väntare. Och vi såg på järnvägen som dragits genom oländig skogsmark, och de murknande träden omkring oss, och den vita snön som hade packats i de trånga springorna mellan träden tillsammans med mörkret och skuggorna, och vi åt choklad och väntade.

Efter hand började jag känna det som om det låg något spökligt bekant över väntandet. Min trötta hjärna spelade mig väl något elektrokemiskt spratt, tänkte jag sömnigt och sedan gäspade jag stort, och småningom började jag ångra att jag hade åkt med på den meningslösa nattliga skidutfärden – vad hade jag tokiga kvinna riktigt tänkt på när jag lämnade min varma säng en sådan natt...

”Vi ville se Döden i ögat och skratta rakt i ansiktet på honom, och därför träffades vi igen den lördagen och gick till järnvägen omkring klockan sju, genast efter att vi kommit från skolan och ätit middag och diskat efter maten. När vi kom till rälsen började det regna droppar stora som tranbär. Våra klänningar blev våta och klistrade sig vid vår hy och vi fick kallt, men vi gick inte därifrån, vi måste förnedra Döden idag också, sa Alice, för att vi skulle känna oss riktigt levande.

Vi hyste båda ett ägg till den kosmiska sabotören som kallas Döden: han hade gnagt livet ur Alices mamma med en lungsjukdom när Alice var endast fyra år gammal, och mig hade han bestulit på en bra hund – ett år tidigare hade Robert, min gladlynta collie, sprungit under ett tåg när han jagat en hare. (Jag hade förlorat min morbror Gabriel också nyligen, men det brydde jag mig inte så mycket om, för han hade varit en försupen och bullrig man som aldrig gjorde något särskilt vettigt, han bara söp och sprang omkring med byxorna nere och skrek förfärliga otidigheter till alla barn.) Vi ville utmana Döden, och vad skulle ha kunnat representera honom bättre för oss än det mystiskt dunkande tåget som skramlade genom Hundböle utan att stanna.

För det första hade det dödat min Robert, dånat över den som en mobil köttkvarn på räls. Och det var bara ett par månader sedan Einar från Grissjön hade vandrat mot tåget i den här nejden, för han hade förlorat sin förmåga att se det vackra i livet under kriget (så sa pappa i alla fall), och Einar var inte ens den enda hundbölebon som under årens lopp hade gjort samma trick, ”bita i tåget”, som det kallades – under det senaste året hade minst sex ortsbör bitit i tåget, och det var inte mer än maj månad ännu. I ljuset av allt det här är det förstäligt att

de flesta ortsborna kopplade samman tåg och död – vi hade ju ingen station och tåget stannade inte i Hundböle om inte någon hade hoppat framför det för att förintna sig själv, så det var inte lätt att se det som ett *trafikmedel*.

Vi andades den konstiga doften som hängde i luften vid banan och väntade. Alice sa att doften kom från rost och impregneringsmedlet som använts till syllarna och från någon tredje, okänd komponent.) Medan vi väntade sög vi på sockerbitar som Alice hade knyckt hemifrån.

Tåget kom varje lördag klockan 17.15. Idag var det försenat, jag kollade tiden på mitt fina ryska ur som jag fått till födelsedagspresent av min far (han hade hittat den på marken när han var i kriget).

Vi hörde ljudet av tåget först 17.23.

– Det kommer, viskade Alice. Vi kysste varandra på kinden som en ritual och tog varandra i hand. Alices hand var varm och hennes fingrar avundsvårt sirliga; vår lärare sade att hon hade anlag för att bli pianist, och Alice tog faktiskt pianolektioner en gång i veckan hos Amalia Korpinen.

Tåget dunkade fram bakom sväng-en. – Om du står på rälsen när tåget kommer, hade Alice sagt en gång, – blir du platt som en fluga under en hammare. Du har ingen möjlighet att bli vid liv. Men i samma stund som du stiger av tågets rutt blir det ofarligt och Döden förlorar sitt grepp om dig. Du kan stå en halv meter, eller t.o.m. några centimeter från det förbiilande tåget, och den gode Liemannen kan inte göra annat än grimasera åt dig. Då kan du skratta honom rätt upp i hans bleka, besvikna ansikte!

Till en början såg tåget ut som en leksak som bolmade rök, en skickligt byggd modell av ett godståg. Sedan intog det sin rätta plats i perspektivet och växte till sina sanna mått i mina ögon. Jag såg på den massiva svartnosade uppenbarelsen som metalliskt dundrande vältrade sig mot oss; jag såg på skenorerna som den åkte på och mellan vilka vi stod och gungade på en syll.

Tåget innebar miljoner kilo tyngd som inte kunde hejdas. Om vi stannade på rälsen skulle det riva oss i bitar utan att ens sakta av på sin egen fart. Trots att lokföraren skulle ha bromsat

skulle inte tåget ha kunnat stanna i tid, inte innan det hade torkat skenorerna med våra kvarlevor över en sträcka på minst ett par kilometer.

Vanligen fick den tanken mig att känna en porlande spänning i magen, men nu kände jag mig bara kall. Jag mätte inte bra, och jag rörde mig oroligt och tafsade meningslöst på mitt hår, som inte var guldgult som Alices utan bara tråkigt mörkt.

Tåget gav ett ylande ifrån sig. Alice skrattade högt och gällt, men jag hade ingen lust att skratta, inte så mycket som en näbbmus' morrhår ens.

– *Ta oss om du kan!* viskade Alice njutningsfullt och skrattade igen. Hon var ibland lite skrämmande när hon blev sådan, och det var kanske därför jag gillade henne så mycket; det kändes aldrig vanligt att vara tillsammans med henne.

När lokets dystra gestalt var endast femtio meter ifrån oss gav tåget till ett ylande igen. Vår lek gjorde visst lokföraren nervös, och ibland såg vi honom huta med knytnäven åt oss, men som Alice sa, vad kunde han göra åt saken? Hoppa ur tåget för att straffa oss?

Det grönsvarta loket rusade emot oss. De långa stötfångarna på det sträckte ut sig otåligt, som armarna på ett hungrigt barn. Ljuskastaren som skakade på dess nos påminde om en cyklops glänsande öga. Ångan rasslade och ven med högt tryck i lokets järnlungor och rör, och de vilt vispande ångpistongerna vid lokets sidor tvingade järnhjulen att snurra snabbara och snabbara och snabbara. Den trattlika skorstenen på loket sprätte ut rökmoln på himlen, de började breda ut sig som svart bläck i vatten. I den runda framsidan av den svarta metallnosen fanns det en nummerskylt med numret "3159"; jag läste numren om och om och tänkte att det skulle vara så lätt att fortsätta läsa dem i all oändlighet och glömma sig kvar på spåret och låta allt bara hända åt en.

Vi steg av rälsen med låtsat lugn och ingen brådska, fast det spände inom mig och det kändes som om min kropp var kall och tung.

Vi stannade på banvallen där vi brukade, alldeles invid rälsen, inte för nära men nära nog för att kunna känna *lukten* av Dödens besvikelse medan tåget dunkade förbi. Vi stod där stolta och glättiga som prinsessor och väntade på att luftströmmen

från tåget skulle slita i våra kläder än en gång, och att det rytmiska oljudet skulle slå våra öron i lås, och att röken som loket flåsade ur sig skulle omgiva oss en stund och svepa över våra ansikten som en gemensam fiendes mantel, gjord av mörkrets väv.

Då skulle vi veta att farbror Döden hade förlorat spelet igen och vi hade vunnit, och vi skulle känna oss alldeles särskilt levande.

Loket skrek. Ljudet var hungrigt, det hade en liknande klang som gråten hos grannens konstiga, evigt arga baby när han vaknade och ilsket krävde att få mat. Jag kände doften av järnväg i min näsa, starkare än någonsin förr. Det snabba, rytmiska ljudet av tåget tycktes sträcka mig en osynlig hand och ta tag i mina hjärtslag; ett ögonblick sammanföll våra rytmer totalt, och blodet började forsa alldeles för snabbt i mina ådror – nånting var annorlunda nu än förut, jag hade känt det a maggropen hela dagen. Plötsligt insåg jag att krafterna som vi utmanade hade planerat något för oss den här gången.

Jag slet blicken från det annalkande tåget, drog min hand ur Alices hand, och flydde i ett tillstånd av blind skräck.

Efter att ha sprungit en sträcka som var några hjärtslag lång började jag sakta farten. Generad tittade jag bakom mig och i detsamma förlorade jag kontrollen över min kropp som om jag hade blivit skjuten. Jag glömde att jag hade ben och hur man rörde på dem, och allt annat med, och föll med sidan före bland stenarna, men om jag slog mig kom jag inte ihåg att känna någon smärta.

De sista sekunderna hade varit fyllda av ljud, det insåg jag nu. I samma ögonblick som jag rusat iväg hade det hörts en hård, metallisk smäll. Efter den kom ett långdraget skrapande ljud, stort som himlen; det lät som om själve Gud fader från religionslektionerna hade trampat ner sin fot från molnen och börjat dra ett kilometerlångt streck i jorden.

Mina inälvor drog ihop sig och blev till en kall röra när jag såg loket slänga grus, damm och sten i luften så att hela himlen fylldes av markämnen.

Lok nummer 3159 gick inte på spåret längre. Det naggade banvallen och började sedan åka i en helt annan riktning än vad rälsen försökte förmå

det till. Efter sig drog det hela raden av vagnar, över trettio vagnar lång, hela raden knuckte loket ilsket av spåret. Tåget hade nu sin frihet och var galet av glädje. Ångpistongerna ryckte tåget frenetiskt framåt, som armbågarna hos en patient som rymt från slutna avdelningen på ett sjuksjukhus. Det ville överta hela världen. Inget kunde hindra det. Den arroganta utmaningen som en liten flicka viskat hade frigjort det, och på nosen till loket satt självaste Döden med den svepande manteln och skrattade.

Jag såg på tåget som gled förbi mig som ett stort och oändligt drömonster, och det förmörkade himlen och fyllde hela mitt medvetande.

Om jag hade stigit upp och tagit några steg kunde jag ha rört vid dess mörka sida, jag kunde ha åkt med. Sedan vände jag mitt huvud, det vägde som en häst, och såg den lilla flickan med guldgult hår som tåget var på väg mot. Alice stod framför metallmonstret hon hade frigjort, hon var späd och sårbar och änglalikt vacker. Jag kippade efter andan: jag hade aldrig insett hur sällsamt vacker hon var! Hon såg ännu ut att skratta för full hals, hennes mun ett svart hål och de tunna armarna viftande som vingarna på en väderkvarn. Det hördes inget ljud från henne, skriket med tusen röster som kom från tåget fyllde hela världen. Flickan syntes till endast en hundradels ögonblick, sedan slukade gruset och röken och det rörliga svarta metallberget henne.

Och tåget kämpade ännu vidare i sin revolutionslusta och omätliga hunger. Men det var ofrånkomligt att den massiva hastigheten skulle minska där utanför rälsen. Vagnarna krockade mot varandra och det uppstod ett kaos som ett välordnat sinne inte riktigt kunde uppfatta.

Tåget liknade ett enormt döende rovdjur, som en drake som fallit på sidan och blödde till döds. Från det spruckna skalet av loket började det bolma tjock, svart rök som började begrava den förstörda jätten under sig, och gömma den för världens blickar. Några av vagnarna hade gått sönder som pappplådor, och varorna som funnits i dem hade spritts huller om buller runt spåret.

Röken smög sig längs marken ända fram till mig, och när den rör-

de vid mina bara fötter ryste jag av ovilja – jag kände det som om självaste Dödskejsaren med de många ansiktena gömde sig i röken; med sin beniga hand smekte han mitt levande kött som han var så fascinerad av. – *Ibland vinner man, ibland förlorar man*, viskade han ömt mitt i väsningsen från loket, – *vi skall väl inte hysa agg, min kära flicka, utan vi träffas väl igen en gång!*

Och nånstans i skydd av röken tryckte Döden sitt smala bröst mot min Alices livlösa kropp, lilla Alice med det guldgula håret och de sirliga fingrarna ...

jag kände fortfarande spåret av deras värme i min egen hand;

hennes pulpet skulle vara tom på måndag morgon;

en tyst minut skulle hållas till hennes minne, och medan den pågick skulle en pojke i sista raden som varit hemligt förälskad i henne brista i gråt;

hennes föräldrar skulle bli gråa och krumma på några veckor, och sedan skulle de flytta bort utan att säga farväl till någon på orten;

hon skulle inte mera dyka upp hos Amalia Korpinen för pianolektioner, för hennes pianisthänder hade skurits loss och krossats under tåget, och de skulle aldrig mera spela ens den enklaste melodi.

Jag tänkte på dagen då Robert hade jagat en hare upp på banan och sprungit rakt under ett tåg. Jag hade aldrig trott att ett djur kunde se så uppriktigt förvånat ut. Det tog mig många dagar att samla ihop de håriga bitarna längs banan i en säck. Om hundar inte fick åka till himlen, ville jag ändå skänka den frid i en anständig grav. Jag gick av och an längs banan från morgon till kväll och sökte i diken och grässnår och bäckar, men ändå hittade jag aldrig Roberts vänstra öra, högra bakfot och hälften av svansen. Jag hade alltid haft en känsla av att tåget hade ätit dem.

Jag knep ihop ögonen och med hela min själ skickade jag en vädjan till den som hade tyckt att det var skäl att låta tåget skena på Alice, vem eller vad det sen kunde vara – kanske det fanns någon Järnvägarnas Stora och Förskräckliga Dödsgud som vi i vårt stora oförstånd hade utmanat. SNÄLLA DU, OM DET BARA ÄR MÖJLIGT FÖR DIG PÅ NÅGOT VIS, GÖR SÅ ATT DET HÄR INTE

HÄNT ALLS! JAG GER DIG VAD SOM HELST!

Sedan vände jag ryggen till anblicken och gick hem.

Jag kände mig förvirrad. Jag berättade aldrig för någon, inte ens mina föräldrar, att jag hade varit vittne till min bästa väns död och olyckan som de talade om i radio och tidningar. Det kändes för överkligt för att jag skulle ha kunnat tala om det. Jag tillät inte mig själv att ens tänka på den där regniga eftermiddagen. Till slut blev den till en otydlig drömbild som ibland fladdrar någonstans i utkanten av mitt medvetande liksom en svart fågel.

Jag kände att minnet från den dagen var nära mig när Gunnar var inne i mig och rörde sig allt snabbare, och jag höll i hans slips och hörde plötsligt det hungriga, förskräckliga skriket av ett tåg alldeles invid oss – minnet återvände och stal luften ur mina lungor och värmen ur mitt blod och känslan från mina nervbanor. Jag avvärdade den kalla Dödsskuggan som sträckte sig emot mig genom att klänga mig fast vid möjligheten till ett nytt liv som var inom räckhåll den där magiska stunden – jag snappade upp den, stal den, vägrade ge tillbaka den till Ickevärandet, vilket ju bara är ett annat namn för Döden.”

(Från E.N:s oskrivna drömdagbok)

– Nu, viskade Rupert.

Jag stirrade in bland trädens lodräta mörker, varifrån rälsen kom.

Jag hörde nånting, kanske en tungsint metallisk suck, vars eko länge hängde kvar i den tysta skogens snöiga salar. Den följdes av ett utdraget metalliskt knirkande. Sen såg jag en rörelse också, eller snarare aningen av en rörelse.

Först var det bara en skugga bland skuggor, den spjuveraktiga leken mellan nattvinden och månskenet mitt bland de gungande barren och snön. Men småningom började uppenbarelser ta gestalt vid randen av gläntan. Rälsen bar upp den långa svarta gestalten som kröp fram under väsningsar och suckar, förskräckande stor och tung. Nu och då rörde månskenet vid den men den avstod inte för ett ögonblick från skuggorna den var klädd i. Den rörde sig försiktigt, nästan förskrämt, och ett tag stannade den nästan, men sedan sprutade den ut

ett stort rökmoln i den frostiga luften, och startade med en knyck. Med ett smärtefyllt knirkande började gestalten glida av rälsen framför mina rinnande ögon.

Jag insåg med möda att Rupert hade stigit upp bredvid mig.

– Vad tänker du göra? frågade jag.

Jag kämpade för att kunna gestalta vad det var som försiggick framför mina ögon; jag försökte komma på naturliga förklaringar och fatta in det i något rationellt ramverk, men den dunkande värken bakom min panna gjorde det inte alls lättare att rationalisera det som skedde.

– Stanna där. Och mamma: rör dig inte under några omständigheter! Vänta där, håll huvudet nere och håll för öronen.

– Öronen?

Men han hade gått redan, rusat ner för slänten med rockskörten fladdrande mot tåget som gick av rälsen. Jag stirrade efter honom längs snöns yta tills han sjönk in i de tjocka skuggorna.

Håll för öronen.

En serie kopplingar tändes i mitt huvud, och plötsligt kom jag ihåg dynamitstölden som Mirjam hade talat om; jag kom ihåg att en massa sprängämnen hade försvunnit på senare tid. Hur mycket var det nu igen?

... eller så finns det ett väldigt stor gömma med explosiver någonstans. Inom den närmaste tiden kommer någon del av Hundböle att sprängas i luften!

– Men inte kan du ju spränga ett tåg i luften heller! Andades jag förbluffat ut i mörkret.

Men det kunde han förstås göra. Han hade ju fått en hjämskada och han var mer irrationell än nånsin förut, och han kunde göra vad som helst eftersom han inte lydde min auktoritet längre. Och alla de ouppklarade sprängämnesstölderna – jag såg för min själs öga hur min son hade gjort inbrott under natten och åkt skidor hit med sitt byte, och småningom riggat hela dalen med explosiver. Jag kunde inte föreställa mig hur mycket han kunde veta om sprängämnen, knappast så värst mycket, men troligen ändå tillräckligt för att få till stånd en ordentlig smäll. Tågen hade orsakat honom så mycket smärta på olika sätt, och nu tänkte han ge dem med samma mått.

– Rupert, nej ...

Jag rusade efter min son genom enbuskarna. Jag väntade mig att dunklet som låg framför mig vilket ögonblick som helst skulle flamma upp i lågor som skulle klä av mig mina kläder och min hud och mitt kött och skulle kasta mitt förbrända skelett upp i backen. Jag kunde inte heller komma på en vettig förklaring till att tåget hade körts av spåret mitt i natten och mitt i den avlägsna skogen, men det gjorde det väl inte desto vettigare att spränga tåget heller?

– Rupert, låt tåget vara ifred! ropade jag. – Vi måste prata allvar. Vi går hem och tar chokladtårten ur frysen och kokar het kakao och pratar riktigt ordentligt med varandra! Vad säger du?

Det var mörkare på dalens botten. Jag sprang mellan granar, enbuskar och tallar mot spåret.

Jag saktade farten när jag fick syn på en konstig klump som steg ur marken. Jag böjde mig ner för att se på den. Det var en liten snögubbe. Eller inte en snögubbe utan en gravsten – där fanns en text också, men jag kunde inte läsa den.

Jag sparkade undan snön omkring den, och nånting som såg ut som en tass dök fram.

Jag rätade på mig och förstod att jag verkligen inte hade tid för sådana funderingar. Jag måste varna lokföraren innan Rupert förverkligade sin fixa idé och förstörde det lilla som fanns kvar av hans liv. Snön knarrade och dunsade under mina steg.

– Rupert, Rupert, viskade jag. – Är det här nu ett exempel på din ”skapande fantasi”?

Ett långt susande fick mig att stan-
na.

Jag stod och lyssnade en stund, sedan steg jag försiktigt fram mellan grangrenarna som hängde framför mig.

En tio, femton meter framför mig stod tåget, eller rättare sagt gestalten av ett tåg, svept i röktigt mörker. Omkring det fanns träd och mörker, en massa mörker. Hela dalen var ett riktigt hav av mörker där allt bestod av olika grader av mörker, och det svaga ljuset från månen lyckades bara förvilliga ögat med sin okynniga lek. Om jag kunde se rätt drogs tåget som kommit längs spåret av ett stort svart ånglok, ett riktigt museiföremål. Det var så svart att

det såg ut som en förtätning av natten, ett mörker som gjutits i formen av ett lokomotiv. Bakom det fanns en dunkel rad med godsvagnar. De var ännu på spåret, men loket stod i snön mellan granarna. De långa svarta stötfångarna sträckte sig mot mig som ett rovdjurs tassar. Det enda jag kunde se riktigt tydligt var den plogformade metallgrejen, vars syfte väl egentligen var att skuffa undan bråte på spåret, men nu var den full med snö och grenar.

Kanske man höll på att grunda någon sorts ånglokmuseum här, försökte jag rationalisera matt.

Jag önskade att mitt huvud inte skulle ha värkt så förfärligt; den svagaste migrän gjorde det svårt att tänka logiskt och fick mig lätt att göra alla möjliga dumheter. (När Rupert var sex år gammal hade jag t.ex. fört tvätten från tvättmaskinen direkt till sophögen. Rupert hade givit mig en kraftig huvudvärk genom att, i tre dagars tid, leka att vårt hus var ett rymdskepp som landat på Uranus – när jag försökte öppna fönstren hade han gripit mina händer och hysteriskt skrikat något om den giftiga atmosfären som väntade där utanför.)

– Hej! ropade jag och viftade med handen. – Ojoj! Ni där i loket! Har ni sett min son? Stetson och lång kappa. Han är inte riktigt sig själv, och jag tror att ni borde –

Loket spydde ut tjock rök och ylade. Ljudet blev gungande omkring mig och det ringde i mina öron som om mitt huvud hade förvandlats till klocktornet i en stor katedral. Det var för mörkt för att jag skulle ha kunnat se in i loket. Det kändes som om själva tåget hade stirrat på mig med sina lampögon. Det såg nyfiket ut. Om en livlös maskin över huvud taget kan se medveten ut, gjorde den här det.

Med huvudet bakåtlutat stirrade jag på lokets stora grönsvarta massa och försökte ignorera mina subjektiva känslor, som blev alltmer irrationella. Jag kände att något stirrade på mig. Det var klart att det var lokföraren som såg på mig ur mörkrets hägn, och inte tågets självt, men illusionen var mycket stark. Och tydligen har människosinnet en särskild benägenhet att låta sig svepas iväg av subjektiviteten vid vissa tider på dygnet; kanske en sådan utplåning av objektiviteten har något att göra med fenomenet som kallas för biorytmer.

– Hej! Det skulle vara skäl att lyssna till mig innan nånting tråkigt händer!

Jag tog några steg närmare tåget. Jag ville se om det fanns någon i loket mera. Det kunde ju hända att lokföraren hade insett att nånting var på gång, och hade stigit ur för att se vad det var. Jag tittade omkring.

– Rupert! Jag är här! Mamma är vid tåget! Gör inte – gör ingenting alls!

Jag hoppades att min son – var han än gömde sig – skulle hålla fingrarna ifrån sprängämnen så länge han visste att jag var i närheten.

Sedan stannade jag förvånad.

Tåget utandades en ofattbar kyla som trängde genom alla mina kläder och fick min hud att svida. Jag upptäckte att snön runt tåget höll på att frysa, den blev hård som stål; jag hörde snön rissla medan den hårdnade. Loket frustade och knyckte ett par meter framåt, närmare mig. Roken spred sig överallt i mörkret och lade sin egen florsaktiga nyans till det. Plogen bet i snön. Lokets nos stack ut i månens sken, grenarna svingade åt sidan, och under tågets slocknade lampa såg jag en skylt med siffrorna ”3159”.

Insikten dök fram ur någon gömd källa inom mig. Det som jag hade framför mig var inte egentligen – eller inte i första hand – ett tåg. Det såg ut som ett tåg, och *till en viss grad* var det säkert ett tåg, men till sitt innersta väsen var det en av dedär marginella sakerna som det inte är meningen att människor vet om över huvud taget.

Jag kände inget behov att skrika av skräck eller bli hysterisk på något sätt. Det hade ju varit löjligt. Snarare fick uppenbarelsen mig att känna mig lite generad, det var som om jag utan att knacka hade stigit in i ett rum där någon, som jag hade trott att jag kände (i det här fallet, den objektiva verkligheten), hade hållit på med något mycket konstigt och privat till sin natur. Tåguppenbarelsen var ute i främmande ärenden; dess intentioner var något som var ofattbart för mig. I en värld som stödde sig på förnuft och logik var det en fullständig främling, en oönskad gäst, en generande hemlighet. Ett spöke från en annan tid. Ja: jag kände igen loket. Jag kände igen numret, och jag kände igen den illasinnade medvetenheten som det utstrålade.

Jag hade sett det rymma av spåret och döda, och sedan förstöras. Nu var det framför mig igen. Varför? Var det ett spöke av ett tåg jag hade framför mig?

– Det är ”Lilla Jumbo”, hörde jag en röst säga bakom mig. – De tillverkades vid Tampella, Lokomo och Frichs från år 1927 till 1953, och de används i godstrafik. Vad är det för år nu?

Med stela läppar uttalade jag det årtal jag trodde att var rätt, med blick- en fastfrusen vid den jättelika uppenbarelsen framför mig. Den stirrade fortfarande på mig med sitt lampöga bland de skuggiga barrträden. Nyfiket, hungrigt. Kylan från loket forsade in i mitt kött, den brände mig som eld karvad ur is, och det började kännas som om jag inte skulle kunna röra mig mera om jag inte snabbt drog mig utom räckhåll för dess inflytelse.

Och det var just det som var tågspökets syfte. Det försökte förtrolla och frysa ner mig, få mig att fundera över dess gestalt så att jag skulle bli dess offer. Och det såg ut att lyckas med det. Jag visste att jag borde vända det ryggen och gå därifrån, men jag bara stirrade på järndraken som utstrålade irrationalitet, och på dess registernummer. Känslan flydde från mitt kött, jag tyckte mig höra att min hud knistrade medan den frös till is.

3159, 3159, 3159 ...

– De har tagits ur trafik redan för länge sedan, fortsatte Rupert från sitt osynliga gömställe. – Över 20 år sedan redan. Så det är här nångång *innan* det togs ur bruk. Och ibland kommer hit sådana tåg som inte ännu tillverkas ens. Därför hittade jag inte bilden av det där ena tåget i någon av böckerna. Därför går inte klockorna här; den här platsen existerar utanför tidtabellerna. De vaknar upp på spåret, och de bryter sig ut ur sina egna tidtabeller och söker upp ett passligt stickspår, och de kommer hit, var eller när de än är.

– Som du vill, Rupert, mumlade jag med frusna läppar. Jag orkade inte ens försöka förstå hans ord. Jag visste bara att jag höll på att frysa ihjäl. – Hördu, tänker du verkligen spränga det där tåget?

Efter en stunds tystnad svarade Rupert: – Det här området är fullt med dynamit. Den finns i rälsen, i träden, under snön. Jag har använt

många nätter till förberedelserna. Jag måste göra det. Även om du skulle bli arg.

– Och jag kan inte hindra dig på något sätt? Tala vett med dig? Få dig att inse hur idiotiskt allt det här är?

– Nej.

– Då måste du väl göra vad du måste göra, mumlade jag lättat – jag bar inte längre ansvar. Jag orkade inte med ansvar längre.

Tåget blåste rök i luften, och dess ångpistonger spändes och började vända på hjulen som de var fast i, det förberedde sig på att köra framåt, det förberedde sig på att dräpa. Att mörda mig.

Jag kände någon ta tag i mina axlar. Rupert började leda mig bort därifrån fort. Mina ben hade förlorat sina krafter till kölden, men Rupert var stark. Dalen ekade av tågets ihålliga pustande och det metalliska skriket från ångmaskinen som höll på att sätta igång det.

Vi nådde enbuskarna och Rupert kastade sig ner i snön och drog mig ner med sig. Mitt ansikte slogs mot snön. Jag var alltför stelfrusen för att dämpa mitt fall.

– Mamma, jag tände alla stubinerna, viskade min son. – Håll för öronen!

– Vi måste prata om det här när vi kommer hem, suckade jag. – Vi dricker kakao och pratar riktigt ordentligt för en gångs skull.

Jag tänkte att det var nånting jag borde ha kommit att tänka på. Nånting som hade med orsaker och verkan att göra. Om bara inte mitt huvud hade värkt så förskräckligt.

Mitt huvud dunkade så att jag knappast hörde sprängningarna som plötsligt började slita dalen i bitar, och träden och tåget som åkt av tidtabellen.

”Vi stod där, hand i hand, en timme, jag och Alice, och väntade. Sen satte vi oss ner på spåret och väntade ännu en timme. Inget tåg syntes till, banan förblev tyst. Jag kände mig sämre och sämre. Det vred sig i magen och värkte i huvudet. – Det kommer inte, sa jag. – Kom, vi går.

Ilsket ryckte Alice loss en gyllene lock från sitt huvud och plutade med munnen. – Det syns faktiskt inte till. Vi måste komma tillbaka imorgon.

Vi gick hem, Alice var besviken och jag mådde illa men var lättad.

På natten vaknade jag av att jag hade svårt att andas. Det ilade om mina tinningar. Min första tanke var att Alice var död. Jag trodde mig minnas hur tåget hade kommit och åkt av spåret och krossat Alice framför mina förskräckta blickar. Minnet var så levande att jag började gråta i sängen. Ändå kom jag samtidigt ihåg att tåget aldrig hade kommit och att vi gått hem i lugn och ro.

På morgonen sprang jag till Alice; jag måste försäkra mig om att hon fortfarande levde. Hon ville genast gå tillbaka till järnvägen, men jag vägrade, trots att hon pressade mig att gå och kallade mig svikare och en dålig vän. Hon såg så konstigt på mig, och jag visste att nånting hade förändrats mellan oss.

Vi var fortfarande vänner och hängde ihop, men dag för dag blev vår vänskap tunnare och vi träffades alltmer sällan – förtrollningen var borta. Det var ganska långt mitt fel – jag visste inte längre hur jag skulle förhålla mig till Alice eftersom jag kom ihåg att hon hade dött på järnvägen den där eftermiddagen trots att jag också kom ihåg att vi hade gått därifrån tillsammans. Jag kom ihåg hennes begravning, ja till och med stället där hennes grav fanns, och hennes gravplatta med de inhuggna guldbokstäverna, och ändå satt hon bredvid mig i skolan.”

(Från E.N:s oskrivna drömdagbok)

Den natten tror jag att jag förlorade min son; jag minns natten och sprängningarna, men efter det – ingenting. Jag minns inte att vi skulle ha kommit hem. Några gånger har jag försökt gå tillbaka själv och se på det konstiga stickspåret som dragits mitt i skogen, men varje gång har jag vandrat av rutten och hamnat på något helt annat ställe.

Jag minns när Rupert föddes. Jag minns hur han växte upp och hans överstimulerade fantasi och dagen då han utexaminerades från juridiska fakulteten. Jag minns hans kärlek och hjärnskadan som utplånade den från hans huvud. Jag minns vår nattliga färd till stället där tågen vänder, och det var just där jag förlorade honom totalt. Jag minns allt det där, men jag minns också att jag aldrig fick barnet som jag önskade mig. Jag studerade

när jag var ung, och sedan hade jag min karriär att tänka på. Vi pratade ofta om barn, jag och min man, men vi sköt alltid upp tanken, och när vi äntligen vaknade upp och började försöka var det redan för sent.

För ett par månader sedan såg jag Gunnar på teve. Han hade blivit mycket fetare. Jag hajade till, på något sätt hade jag trott att han hade dött. Han pratade torrt om utlandsaffärerna som det stora företaget han representerade hade gjort, och jag funderade om han alls tänkte på flickan som han hade förfört vid järnvägen för tre decennier sedan. Så många gånger hade jag undrat vad som skulle ha hänt om jag i det kritiska ögonblicket hade hindrat honom från att dra sig ur och jag hade tagit hans frö och gjort honom till mitt barns far. Tanken hade kommit för mig då, hur irrationell och oansvarig den än var. Om jag faktiskt hade gjort det, skulle då den andra linjen i mina minnen nu vara objektiv och inte endast subjektiv sanning? Skulle *Rupert* då vara objektiv sanning?

Det gör mig illamående att minnas, men jag kan inte sluta tänka på Rupert. Han känns så verklig, ofta mera verklig än detta mitt riktiga liv. Jag minns hur jag blev rund och åkte taxi till sjukhuset och födde min son, jag minns smärtan och tårarna, och glädjen då jag fick den skrynkliga lilla människan i min famn. Jag minns den buttra barnmorskan och avdelningen jag låg på. Och ändå vet jag att inget sådant har hänt mig – jag var nämligen bevisligen på arbetsresa i Moskva på Ruperts födelsedag. Jag minns det också så väl, mitt lilla hotellrum och städerskan som jag överraskade då hon gick igenom min väska.

Kanske jag är galen. Hur många människor med förståndet i behåll har två parallella minnen från 40 års tid? Kanske alla dessa tomma minnesbilder som trakasserar mig bara är en produkt av ett förvirrat sinne? Det vore den lättaste och mest trovärdiga förklaringen – om det inte var för ett litet problem. Rupert skulle jag bra ha kunnat hitta på. Det är mycket möjligt att han kunde vara en illusion som en åldrande kvinna som lider av barnalöshet har slungat in i sitt förflutna för att lindra sin ångest. Men stället där tågen vänder? Jag har inte tillräckligt med fantasi för att hitta på nånting

sådant. Jag är en mycket rationell person som alltid håller fötterna stadigt och tryggt på marken. I motsats till vissa andra, som har som vana att låta fantasin flyga som en drake med lång flyglina en stormig söndagseftermiddag; sådan var min försvunne son Rupert. Stället där tågen vänder kunde inte vara annat än Ruperts eget påhitt, och han kunde inte ha hittat på det om han själv var mitt påhitt.

Jag fångar in mina minnen och undersöker dem från alla håll och kanter, precis som en vetenskapsman undersöker de oerhört viktiga prover han har insamlat. Jag ritar diagram över mitt livs två olika linjer som ibland är svåra att skilja åt. Och på mitt skrivbord finns en hög bevismaterial:

Det finns ett telefonnummer: det finns en jurist vid namn Birgitta Donner i Helsingfors, men hon har aldrig hört talas om en Rupert Näktergal.

Det finns ett julkort från Alice Saarikivi, som nu heter Rummakko; hon skriver att hon är gift och arbetar som musiklärare vid en skola i Åbo. Jag hade inte tänkt på henne på årtal, men ibland får man ju kort från människor som man redan har glömt för att man inte har någon orsak att komma ihåg dem.

Jag har Mirjam Katthults novellsamling som jag köpte igår i Hundböle Bokhandel. Jag känner inte Mirjam trots att jag har en annan sorts minnen av henne också. De flesta känner henne eftersom hon är lärare, men jag har ju inga barn, och vi har aldrig ens talat med varandra. Hon verkade förvånad när jag ringde i morse och presenterade mig själv. Jag sa att jag hade läst hennes bok och var särskilt förtjust i en av novellerna, den som handlar om en liten gosse vid namn Robert som trivs vid järnvägarna, vars överrationala mor Anna förgäves försöker betvinga hans fantasi. – *Det här är ju lite löjligt*, förklarade jag, – *men jag måste helt enkelt ringa och fråga var du fick idén till Roberts historia.* – *Ja, var kommer idéer ifrån i allmänhet*, sa Mirjam och lät besvärad. – *De bara kommer ur luften.* Jag drömmer ofta och använder drömmarna till mitt skrivande. Ett par nätter drömde jag om en liten pojke som älskade järnvägarna, och så småningom blev det en novell. Jag hade läst igenom novellen flera gånger redan för att försöka komma

underfund med vilken verklighet den bestyrker.

På bordet låg det också en artikel som jag klippt ur tidningen för 40 år sedan och sparat till denna dag mellan sidorna på en encyklopedi. Den handlade om ett helt godståg som försvann spårlöst med last och förare i trakten av Hundböle. Myndigheterna som undersökte fallet var förbryllade, men enligt dem verkade det sannolikt att det låg en stor sammansvärjning mellan järnvägspersonal bakom tågstölden. Det gick inte att förklara ett sådant brott på något annat sätt. Det verkar som om urklippet vill säga mig något, men jag kan inte förstå hur den händelsen kunde ha något att göra med Ruperts försvinnande, inte ännu.

Jag kan inte låta honom glida undan för mig och bli bortglömd för alltid. Jag kan inte ge honom tillbaka till Icke-varandet. Därför fortsätter jag med mina undersökningar. Jag måste slutligen förstå, hitta honom i det ändlösa kretsloppet av orsaker och verkningar. För min sons skull kommer jag att fortsätta, för hans skull skriver jag ner mina tankar på papper. 🐉

Om novellen

Missä junat kääntyvät © **Pasi Ilmari Jääskeläinen** 1997. Novellen publiceras i *Enhörningen* med författarens tillstånd. Ursprungligen publicerades novellen i tidskriften *Portti* 4/1997. Översättning av Marina Kurtén. Översättningen publicerades ursprungligen i *Enhörningen* nr 11 (december 2005).

Missä junat kääntyvät valdes till årets bästa finländska fantastiknovell år 1998 och Jääskeläinen tilldelades alltså Åbo sf-förenings Atorox-novellpris för texten.

Novellen har publicerats senare i novellsamlingen *Missä junat kääntyvät* (Tampereen science fiction seura, 2000) och i en reviderad version i novellsamlingen *Taivaalta pudonnut eläintarha* (Atena, 2008). *Enhörningens* översättning är gjord utgående från den versionen av novellen som publicerades i tidskriften *Portti* 4/1997.

Vill du kommentera novellen kan du skicka e-post till enhorningen@enhorningen.net.

Av Pasi Ilmari Jääskeläinen har, förutom novellsamlingarna *Missä junat kääntyvät* (Tampereen science fiction seura, 2000) och *Taivaalta pudonnut eläintarha* (Atena, 2008), tre romaner utgivits på finska: *Lumikko ja yhdeksän muuta* (Atena, 2006), *Harjukaupungin salakäytävät* (Atena, 2010) och *Sielut kulkevat sateessa* (Atena, 2013).

Jääskeläinen har hittills vunnit Atorox-priset fyra gånger (1998, 1999, 2000 och 2012) och likaså Tammerfors sf-förenings noveltävling fyra gånger (1995, 1996, 1997 och 1999). För novellsamlingen *Missä junat kääntyvät* tilldelades han år 2000 Helsingfors sf-förenings Tähtivaeltajapris som ges för årets bästa science fictionbok medan romanerna *Lumikko ja yhdeksän muuta* och *Harjukaupungin salakäytävät* valdes av den finländska Tolkienföreningen till årets bästa inhemska fantasybok 2007 respektive 2011 och belönades sålunda med med Kuvastajapriset.

På engelska har Jääskeläinen utgivits i antologin *The Dedalus book of Finnish fantasy* (Dedalus, 2005), webbtidskriften *InterNova* och i november 2013 utger det brittiska förlaget Pushkin press hans debutroman *Lumikko ja yhdeksän muuta* i engelsk översättning som *The Rabbit Back Literature Society*. Boken har även sålts till Italien, Spanien och Tyskland. Jääskeläinenens noveller har publicerats på engelska, estniska, tyska och ryska. *Enhörningen* är i skrivande stund den enda som publicerat Jääskeläinen på svenska.

Pasi Ilmari Jääskeläinen arbetar som lärare i modersmål och litteratur vid ett gymnasium i Jyväskylä.

Länkar

- Pasi Ilmari Jääskeläinenens blogg: pasiilmarijaaaskelainen.wordpress.com
- Pasi Ilmari Jääskeläinen på Twitter: twitter.com/pazij
- Novellen *Those Were the Days* i *InterNova*: nova-sf.de/internova/?p=212
- Pushkin Press' webbsida om *The Rabbit Back Literature Society*: pushkinpress.com/book/the-rabbit-back-literature-society/